Anderstaligen en laaggeletterde medewerkers

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Toelichting op de maatregelen
- Checklist voor de dagelijkse praktijk
- Meer informatie

Goedgekeurd door Sociale Partners

Geactualiseerd: maart 2024

Veel bedrijven werken met anderstalige en laaggeletterde medewerkers. Iemand is anderstalig wanneer hij/zij een andere moedertaal heeft dan het Nederlands en hierdoor de Nederlandse taal niet of minder goed beheerst. Laaggeletterd betekent dat je moeite hebt met lezen, schrijven en/of rekenen.

Dit kan risico's met zich meebrengen als het gaat om veiligheid en gezondheid. Medewerkers die een taal onvoldoende spreken en/of moeite hebben met lezen en schrijven, kunnen informatie verkeerd begrijpen of zich minder goed uiten. Hierdoor bestaat het risico dat zij niet goed op de hoogte zijn van de regels binnen het bedrijf. Hierdoor kunnen gevaarlijke of ongezonde situaties ontstaan voor zichzelf of collega's.

De werkgever moet, mede op grond van bepalingen in de arbeidsomstandighedenwet (artikel 3 lid 1 onder c en lid 3), maatregelen treffen bij veiligheidsrisico's die het gevolg kunnen zijn van het onvoldoende beheersen van de voertaal in het bedrijf. En hij moet rekening houden met persoonlijke eigenschappen en bekwaamheden van medewerkers.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Als bedrijf heb je zicht op de veiligheids- en gezondheidsrisico's voor medewerkers die de Nederlandse taal niet of minder goed beheersen en neem je passende maatregelen.
- ✓ Medewerkers zijn aantoonbaar voorgelicht en geïnstrueerd over de arbeidsomstandigheden op een manier die aansluit op hun taalvaardigheid. Zij kunnen hun werkzaamheden veilig en gezond uitvoeren.

Maatregelen

- → Je inventariseert de risico's van het werk van anderstaligen en laaggeletterden, bekijkt of er specifieke maatregelen nodig zijn, en beoordeelt deze regelmatig.
- → Je maakt werkafspraken en instructies in meerdere talen, die passen bij het taalniveau van je medewerkers.
- → Je besteedt extra aandacht aan taal en taalvaardigheden.

Toelichting op de maatregelen

Inventarisatie

- Ga na wat de taalvaardigheid en het taalniveau van de medewerkers is en (indien gewerkt wordt met anderstaligen) welke talen men spreekt. Zie hiervoor ook de Handreiking Taal en Veiligheid.
- Denk na voor welke werkzaamheden deze medewerkers worden ingezet en of dit, gezien de taalvaardigheid (kunnen lezen/schrijven), en taalniveau (moeilijke woorden of zinnen kunnen begrijpen), of taalverschillen wenselijk is.
- Inventariseer –in het kader van de RIE – waar zich risico's voordoen bij het werken met mensen die de taal (schriftelijk en/of mondeling) minder goed beheersen. En pak deze risico's aan. Denk bijvoorbeeld aan het opstellen van meer begrijpelijke werk- en veiligheidsinstructies, en werkafspraken (ook over gebruiken en omgangsvormen in de organisatie), het maken van afspraken over de voertaal, het maken van vertalingen en het inschakelen van een tolk.

Lees meer over het werven en werken met internationale medewerkers in ditE-book.

Werkafspraken en instructies

- Check het taalniveau van de communicatie over veiligheid en gezondheid. Communiceer in begrijpelijke taal over instructies en werkafspraken.
- Verstrek alle noodzakelijke informatie ook op schrift aan de medewerker in combinatie met beeldtaal: foto's, tekeningen, pictogrammen of film (zo nodig in zijn/haar eigen taal). Leg vast wie de instructies ontvangen hebben.
- De medewerker mag pas zelfstandig aan het werk als de instructies begrepen zijn. Begeleid een nieuwe medewerker daarom de eerste tijd. Zorg voor een begeleider die in staat is om met de nieuwkomer te communiceren en die kan toetsen of de nieuwe medewerker de instructies voldoende heeft begrepen en het werk goed en veilig kan doen. Neem eventueel een schriftelijke toets af.
- Plaats pictogrammen en/of beeldende werkinstructies op gevaarlijke machines en/of op gevaarlijke werkplekken.
- Geef leiding en houd toezicht op de werkplek op een manier en in een taal die de medewerker begrijpt. Voor toezicht bij jongeren gelden bijzondere regels. Zie: deskundig toezicht jongeren.
- Ga regelmatig na of de medewerkers de instructies goed hebben begrepen en zich houden aan de werkafspraken.
- Als in de praktijk blijkt dat een medewerker onvoldoende taalbeheersing voor de werkzaamheden heeft, dan mag de medewerker de werkzaamheden niet (meer) uitvoeren.
- Informeer medewerkers ook over beleid rondom ziekteverzuim. Als medewerkers het Nederlandse zorgsysteem niet kennen, verwijs ze dan door naar informatie hierover.

Aandacht voor taal en taalvaardigheden

- Werknemers zijn breder en duurzamer inzetbaar als zij een grotere taalvaardigheid hebben, en (wat anderstaligen betreft) de voertaal in de organisatie beter beheersen. Dit draagt ook bij aan het goed kunnen volgen van (vak)scholing en betere communicatie met klanten en collega's. Bied waar nodig extra training en opleidingen aan, denk aan: schrijf-, lees- en rekenvaardigheid, taalopleidingen of cursus Nederlands.
- Veilig(er) werken kan ook bevorderd worden door aanbieden van cursussen/opleidingen in de eigen taal (bijvoorbeeld een Heftruckcertificaat)
- Heb ook aandacht voor training en opleiding van medewerkers die veel te maken hebben met anderstaligen.
- Zorg dat de preventiemedewerker begrip heeft van de specifieke risico's die zich kunnen voordoen bij het werken met mensen die de taal minder goed beheersen.
- Zorg voor bedrijfshulpverleners die voldoende zijn ingesteld op anderstaligen.
- Zorg voor training/instructie van leidinggevenden over het werken met anderstaligen en laaggeletterden.

Checklist voor de dagelijkse praktijk

Voor leidinggevende/begeleider:

- [ ] Zorg ervoor dat er goede communicatie mogelijk is tussen de leidinggevenden en medewerkers die (meer) moeite hebben met lezen, schrijven of spreken van de voertaal.
- [ ] Ga (bij het werken met anderstaligen) na of er altijd een leidinggevende/begeleider op de werkvloer is die voldoende de taal spreekt van de medewerkers (conform afspraken over voertaal).
- [ ] Wordt er gewerkt volgens de instructies en afspraken? Geef de instructie zo nodig opnieuw. Of beslis dat de medewerker de werkzaamheden niet mag uitvoeren bij onvoldoende (taal)begrip.
- [ ] Zorg dat iedereen de gebruiken en omgangsvormen kent en weet wie te benaderen bij vragen of problemen.
- [ ] Zorg dat medewerkers onveilige situaties melden, ook als deze met taal te maken hebben.

Meer informatie

- Zie Stigas pagina waarop diverse infokaarten (met pictogrammen) in meerdere talen zijn gepubliceerd.
- Bekijk het E-book in 8 stappen veilig en gezond werken met internationale (flex)medewerkers.
- De Handreiking Taal en veiligheidsrisico's van de SER biedt praktische handvatten om taal als oorzaak van veiligheidsrisico's op het werk in te schatten. Ook biedt de handreiking bijpassende maatregelen en achtergrondinformatie.
- De Werkgeverslijn land- en tuinbouw van LTO besteedt extra aandacht aan begrijpelijke taal op de werkvloer. Bekijk de themapagina.
- Tips rondom nieuwkomers en anderstaligen.
- Informatie en tools voor duidelijke communicatie in de bouw
- Lees hier tips over alcohol-, drugs- en medicijnbeleid gericht op internationale medewerkers: Trimbos infosheet gezonde werkomgeving

Informatie voor anderstaligen en laaggeletterden

- Informatie over wonen, zorg, onderwijs etc. in Nederland in meerdere talen.
- Informatie over werken in Nederland in meerdere talen
- Informatie als een minder talige medewerker iets wil leren op diverse gebieden.

Informatiekaarten Veilig en gezond werken (in diverse talen)

- Stigas heeft diverse infokaarten ontwikkeld. In beeld en tekst staan de belangrijkste aandachtspunten op een rij om gezond en veilig te werken met betrekking tot een aantal veelvoorkomende werkzaamheden/risico's. De infokaarten zijn in verschillende talen beschikbaar en vormen als het ware een geheugensteuntje, naast vereiste schriftelijke en mondelinge instructies. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar risico's, persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) en maatregelen.

Asbest

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Toelichting op de maatregelen

Op paardenhouderij bedrijven komt asbest hoofdzakelijk voor op daken van bedrijfsgebouwen zoals stallen of rijbanen. Astbest blootstelling in de agrarische sector kan voorkomen bij onderhoud, reparatie en sloop van dak of scheidingsplaten maar ook door verwering kunnen vezels vrijkomen.

Vanwege de ernstige gezondheidseffecten en de omvang waarmee deze zich voordoen, is het gebruik van asbest sinds 1993 volledig verboden in ons land. Bij het werken met asbest gelden strenge voorwaarden. Er zal een verbod gelden op asbestdaken na 2024.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Er vindt geen blootstelling aan asbest plaats.
- ✓ Asbest wordt niet bewerkt.
- ✓ Asbest wordt door een deskundig bedrijf verwijderd en afgevoerd.

Maatregelen

- → Bewerk geen asbesthoudende materialen bijvoorbeeld schuren, boren, zagen, reinigen.
- → Stel vast waar sprake is van asbesthoudende materialen in het bedrijf.
- → Laat voorafgaand aan de verbouwing of sloop een asbestinventarisatie uitvoeren (door een SC 540 gecertificeerd asbestinventarisatie bedrijf).
- → Laat de sloop – en verwijderingswerkzaamheden uitvoeren door een gecertificeerd SC 530 asbest verwijderingsbedrijf. Deze voert ook het asbest af.
- → Laat de eindcontrole uitvoeren door een gecertificeerd bedrijf.
- → Leg geen voorraad aan van asbest binnen het bedrijf. Het in voorraad hebben van asbest is verboden (zwerf asbest).
- → Informeer de medewerkers over de risico's van het zagen en boren van asbest.

Checklist

- ☐ Bewerk of verwijder asbesthoudende platen niet zelf.

- [ ] Reinig asbesthoudende platen niet met een hogedruk reiniger, hierbij kunnen asbestvezels uit de platen vrijkomen.
- [ ] Licht de werkgever in over de mogelijke aanwezigheid van (verweerd) asbest en vraag om maatregelen.
- [ ] Volg de werkinstructies.

Toelichting op de maatregelen

- Maak, voordat u een offerte tekent, duidelijke afspraken over de precieze omvang van de werkzaamheden, de meldingen bij de gemeente en eventuele complicaties rondom de vrijgave.
- U kunt kiezen voor een totaalpakket, maar ook dan zet alleen gecertificeerde bedrijven in, maak duidelijke afspraken.
- Ga absoluut niet zo maar zelf aan de slag.
- Onderzoek de subsidiemogelijkheden zoals asbest eraf; zonnepanelen erop.

Wat u verder moet weten

Het inademen van asbestvezels kan onder andere leiden tot kanker van het borst of buikvlies (mesothelioom). Deze vorm van kanker is specifiek voor vroegere blootstelling aan astbest. Ook kan longkanker optreden, maar bij longkanker is dit minder eenduidig omdat deze ziekte ook als gevolg van de inademing van andere kankerverwekkende stoffen kan worden veroorzaakt. De genoemde ziektebeelden treden doorgaans op na een langere periode na het moment van blootstelling aan asbest. Voor mesothelioom kan die tijdstermijn tientallen jaren betreffen. De ziektegevallen die zich nu openbaren zijn aldus veroorzaakt door de blootstelling aan asbest in het verleden.

Een asbest inventarisatie door een daartoe gecertificeerd bedrijf is verplicht. Als daaruit volgt dat de inventarisatie in klasse 1 verwijderd kan worden, dan mag ook een niet-gecertificeerd bedrijf of de eigenaar zelf het asbest verwijderen. De werkwijze zoals beschreven in het asbestinventarisatierapport moet daarbij uiteraard gehanteerd worden.

De 3 onderdelen van asbestverwijdering.

Het verwijderen van asbest bestaat uit drie stappen. Stap één is altijd een asbestinventarisatie. Daarna vindt de verwijdering plaats (inclusief afvoer en stort) en tot slot volgt er een eindcontrole. Hierna kan er pas een nieuw dak geplaats worden. Het verwijderen van asbest moet u, of uw verwijderaar namens u, altijd melden bij uw gemeente en wel minimaal vier weken voor de aanvang van de verwijderingswerkzaamheden. Bij deze melding dient onder meer een asbestinventarisatierapport gevoegd te worden. U krijgt hier een ontvangstbewijs van.

- Vervolgens moet de saneerder minstens twee dagen van te voren bij de gemeente melden wanneer de verwijderingwerkzaamheden worden uitgevoerd.
- Ook dient de saneerder op de eerste werkdag na de beëindiging van de werkzaamheden de gemeente hiervan in kennis te stellen.
- Vervolgens moet de saneerder binnen twee weken de resultaten van de eindbeoordeling aan de gemeente verstrekken.

Asbest inventarisatie:

U moet altijd een officiële asbestinventarisatie laten uitvoeren door een gecertificeerd asbestinventarisatiebedrijf. Ook als u weet dat het betreffende dak asbest bevat.
U dient het asbestinventarisatierapport bij uw sloopmelding te voegen. Het verwijderingsbedrijf heeft dit rapport nodig om de verwijdering uit te mogen voeren.

Alleen voor particulieren gelden strikt omschreven uitzonderingen op de inventarisatieplicht, zoals bijvoorbeeld het verwijderen van maximaal 35 m^2 geschroefde hechtgebonden asbesthoudende platen.

Uit een asbestinventarisatie blijkt of er asbest in een gebouw aanwezig is en op welke plaatsen, het soort asbest en de toestand hiervan (verwering of beschadiging).
Het kan voorkomen dat u denkt alleen maar een asbest dak te hebben, maar dat er bij de inventarisatie meer toepassingen aan het licht komen. Denkt u bijvoorbeeld aan standleidingen of ventilatienokken. Een inventariseerder is verplicht om alle asbest binnen een 'bouwkundige eenheid' mee te inventariseren.
De inventariseerder neemt monsters van de verschillende asbesttoepassingen. Deze monsters worden ter analyse verzonden aan een laboratorium.

Asbestverwijdering:

Wanneer u beschikt over een asbestinventarisatierapport kunt u een (SC 530) gecertificeerd asbestverwijderingsbedrijf opdracht geven om het asbest te verwijderen.
Zorg voor duidelijke afspraken met het asbest verwijderingsbedrijf; zijn bijvoorbeeld de stortkosten inbegrepen in de offerte of blijven dakroeden zitten of worden deze mee verwijderd.
Of hoe u de te saneren locatie ter beschikking stelt aan het verwijderingsbedrijf, eventueel leegmaken van een schuur, het vrijmaken van de omgeving rondom de schuur of het afdekken van roosters. Leg de afspraken vast.

Een verwijderingsbedrijf zal werken volgens een vooraf opgesteld werkplan.
Hierin wordt vastgelegd hoe het verwijderen van asbest zal worden uitgevoerd.
Het is natuurlijk verstandig om dit werkplan voordat de werkzaamheden aanvangen door te nemen met de saneerder. Bij een asbestverwijderingsbedrijf is dit de DTA. (deskundig toezichthouder asbestverwijdering). De toezichthouder is altijd bij de verwijdering aanwezig en is uw belangrijkste aanspreekpunt. Bespreek ook met hem wie de verplichte melding bij de gemeente verzorgt.

Het behoort tot de werkzaamheden van de saneerder om het asbestbevattende afval af te voeren en uiteindelijk te laten storten. Alle asbest moet luchtdicht en dubbel verpakt worden, voordat het buiten het saneringsgebied komt. De hoeveelheid die afgevoerd wordt, moet overeen komen met de hoeveelheid die in het werkplan staat. De saneerder, of een hiervoor geselecteerd bedrijf, voert het afval af.

Eindcontrole:

Bij een eindcontrole wordt gecontroleerd of er asbestmateriaal is achtergebleven. Wanneer er sprake is van een buitensanering bestaat deze eindcontrole uit een visuele inspectie door een bedrijf dat gecertificeerd is voor eindcontroles na buitensaneringen. Bij een visuele inspectie vindt de controle 'op het oog' plaats. Bij het verwijderen van daken is er bijna altijd sprake van een buitensanering; een visuele inspectie is dan voldoende. Wanneer er ook een binnensanering heeft plaatsgevonden (bijvoorbeeld bij het saneren van standleidingen), moet een gecertificeerd laboratorium de controle uitvoeren en worden er luchtmetingen uitgevoerd. Pas wanneer er een eindcontrole heeft plaatsgevonden, mag het terrein weer door anderen betreden worden. De eindcontrole is voor u een garantie dat de sanering zorgvuldig is uitgevoerd..

Literatuur

- www.agroasbestveilig.nl: Over het stimuleringsprogramma voor een asbestvrije agrosector
- www.rvo.nl/subsidies-regelingen/mia-en-vamil: Over de fiscale stimuleringsmaatregelen
- www.infomil.nl: Over asbestregelgeving en andere milieuregelgeving
- www.ascert.nl: Hier vindt u een overzicht van gecertificeerde bedrijven en de certificatieschema's

Vraag de werkgever of het materiaal asbest betreft

Herken asbest

Asbesthoudend (zwerf)afval

Foto's VROM

Bedrijfshulpverlening Paardenhouderij

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Ondanks alle genomen veiligheidsmaatregelen kan er altijd iets mis gaan in een bedrijf, waardoor eerste hulp moet worden verleend of een (beginnend) brandje worden geblust. In ernstige gevallen kan het zelfs zover komen dat de stallen en overige bedrijfsruimten moeten worden ontruimd.

Op paardenhouderij bedrijven met in het bijzonder de maneges, zijn relatief altijd veel bezoekers aanwezig. Dit betekent voor de organisatie van de bedrijfshulpverlening dat er een calamiteiten plan aanwezig dient te zijn dat specifiek is afgestemd op de betreffende accommodatie.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ In geval van een calamiteit (val van een paard, ongeval, iemand die onwel wordt, beginnende brand) worden snel de juiste maatregel(en) genomen om (ergere) schade te voorkomen.

Maatregelen

- → Organiseer de bedrijfshulpverlening.
- → Zorg voor voldoende en goed opgeleide bedrijfshulpverleners, afgestemd op de risico's binnen het bedrijf (in de RI&E).
- → Zorg dat op de plaats waar arbeid wordt verricht (nabij rijbanen, stallen) verbandmiddelen en zo nodig een brandblusser aanwezig zijn.
- → Waarborg een goede communicatie en afstemming met parate externe hulpverleningsorganisaties.
- → Zorg ervoor dat, in geval van calamiteiten, uw bedrijfshulpverleners duidelijk herkenbaar zijn (bijvoorbeeld door een fluoricerend vestje met vermelding BHV-er).

Checklist

- ☐ Zorg ervoor dat je altijd een mobiele telefoon bij je hebt.
- ☐ Controleer of er een verbandtrommel is en de inhoud compleet is.
- ☐ Controleer of er een brandblusapparaat aanwezig is, als die er moet zijn. Raadpleeg in geval van twijfel je leidinggevende. Raadpleeg indien nodig de gebruikersvergunning en de hierin gestelde eisen.

- [ ] Werk altijd met nauwsluitende werkkleding dat niet rafelt.
- [ ] Zorg dat er geen koord of touwtjes of andere dingen uit de kleding hangen.
- [ ] Ruk je niet los, als daarmee het letsel kan verergeren.
- [ ] Zorg er voor dat hulpverleners je weten te vinden. Zeker als er sprake is van risicovolle werkzaamheden zoals het africhten/beleren van paarden. Geef hierbij altijd je precieze locatie op, bijvoorbeeld buitenbak.
- [ ] Zorg er voor dat je altijd goed bereikbaar bent.
- [ ] Zorg dat je binnen enkele minuten op de plaats van de calamiteit kunt zijn.
- [ ] Gebruik verkorte telefoonnummers van belangrijke personen en hulporganisaties in het telefoonboek.
- [ ] Zorg dat je een adequate verbandtrommel en brandblusapparaat bij je hebt.
- [ ] Volg regelmatig herhalingscursussen om bij te blijven, zodat je weet hoe te handelen bij een calamiteit.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Leid voldoende medewerkers op als bedrijfshulpverlener. Tijdens rijlessen is de instructeur de aangewezen persoon om eerste hulp te verlenen na bijvoorbeeld de val van een paard. Zorg ervoor dat de begeleider van een buitenrit eerste hulp kan verlenen en altijd basis verbandmateriaal bij zich heeft (verbandmateriaal gebaseerd op inhoud verbanddoos type B).
- Maak een calamiteiten plan voor uw accommodatie en stem deze af met de plaatselijke brandweer.
- Maak een plattegrond van uw accommodatie en hang deze op meerdere plaatsen zichtbaar en voor iedereen toegankelijk op. Vermeld op de plattegronden waar de nooduitgangen, telefoon, blusapparaten en EHBO middelen aanwezig zijn. Naast de plattegronden en bij de telefoon moet ook een lijst aanwezig zijn met vermelding van het landelijk alarmnummer 112 en de actuele telefoonnummers van dierenartsen uit de regio.
- Zorg voor communicatiemiddelen. Dit betekent dat voor het inroepen van hulp voor de telefoon voor iedereen toegankelijk moet zijn.
- Wanneer het voor u moeilijk is om er voor te zorgen dat er vanuit uw bedrijf altijd een BHV- er aanwezig is, kunt u ook aan uw (pension) klanten vragen of zij in het bezit zijn van een BHV- opleiding. Als deze klanten beschikbaar zijn en mee willen werken, kunt u hun opnemen in uw BHV- organisatie. Er dienen dan wel duidelijke afspraken over een daadwerkelijke aanwezigheid te worden gemaakt.

Middelen

- Zorg voor een Basis Verbandkoffer BHV op locatie, die voldoet aan de richtlijnen zoals deze zijn opgesteld door het Oranje Kruis.
- Zorg voor een kleine verbanddoos type B, in het geval van begeleide buitenritten. Naast de al complete basisinhoud van de

richtlijn, kan het nodig zijn om de set aan te vullen met specifieke BHV producten, zoals een tekenpincet.

Opleiding en instructie

- Laat de bedrijfshulpverleners een cursus bedrijfshulpverlening volgen, waarin aandacht besteedt wordt aan de volgende onderwerpen:
  - Letsel na val van een paard .
  - In- en uitwendige bloedingen.
  - Huidirritaties, blaarvorming.
  - Elektriciteitsongeval.
  - Medische aandoeningen als beroerte, epilepsie, hartziekten en suikerziekte.
  - Reanimatie, gebruik van een AED.
- Laat de bedrijfshulpverleners regelmatig oefenen (minimaal 1 x per jaar)
- Zorg voor na- en bijscholing van de bedrijfshulpverleners (bijvoorbeeld 8 uur per twee jaar)

Specifiek voor de paardenhouderijen moet aandacht worden besteed aan

- Evacuatie van medewerkers, bezoekers, vrijwilligers, eventuele opvang van de paarden. Speciale aandacht bij de organisatie van wedstrijden, buitenritten en zomerkampen.
- Speciale aandacht voor letsel na val van een paard. De bedrijfshulpverlener zal een inschatting moeten maken over de ernst van de situatie. Wees hierbij bedacht op inwendig letsel. Vaak is snelle actie gewenst.
- Bij reanimatie is het gebruik van een AED sterk aan te bevelen. Zeker op plaatsen waar veel bezoekers/klanten komen. Dit is vaak het geval bij manegebedrijven met een sterk in leeftijd variërend publiek.

Meer Informatie

- Bedrijfshulpverlening
- www.fnrs.nl branchegerichte opleiding BHV voor de paardenhouderij.
- Tekenbeten
- Zoönosen
- www.veiligpaardrijden.nl voor opstellen van een calamiteitenplan dat tevens aansluit op de eisen voor het veiligheidscertificaat.

Diergeneesmiddelen

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Algemene maatregelen
↗ Maatregelen ter voorkoming van prikincidenten
↗ Maatregelen ter voorkoming van blootstelling
↗ Maatregelen bij opslag van diergeneesmiddelen
↗ Medewerkers die een groter risico lopen
↗ Checklist
↗ Wat je verder nog moet weten
↗ Toetsing Arbeidsinspectie

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

Diergeneesmiddelen bevatten stoffen die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid van dierverzorgers en mogelijk bezoekers. Zo zijn er gezondheidsrisico's bij het toedienen van medicijnen die antibiotica bevatten. De risico's in het werk zijn:

- Prikincidenten: Jezelf injecteren met het diergeneesmiddel en/of jezelf prikken aan een besmette naald.
- Via inademing worden blootgesteld aan dierengeneesmiddelen.
- Huidcontact: Via huidcontact worden blootgesteld aan dierengeneesmiddelen.
- Onbevoegde toegang tot medicijnen.

Bij toepassing volgens de bijsluiter zijn diergeneesmiddelen in principe veilig voor mens, dier en milieu.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Er zijn maatregelen genomen om het prikken met naalden zo veel mogelijk te voorkomen.
- ✓ Dierengeneesmiddelen worden niet ingeademd.
- ✓ Dierengeneesmiddelen worden niet via de huid opgenomen.
- ✓ Diergeneesmiddelen worden veilig opgeborgen.

Algemene maatregelen

- → Zorg voor een goede gezondheidsstatus van de dieren, zodat het gebruik van diergeneesmiddelen beperkt blijft
- → Raadpleeg voor de juiste toepassing altijd je dierenarts.
- → Breng medewerkers op de hoogte van risico's en wijze van bescherming via herhaaldelijke voorlichting en instructie. Laat de dierenarts voorlichting geven over minimaal:

- Het raadplegen van de bijsluiter en toepassingsvoorschriften.
- Het vermijden van huidcontact conform richtlijnen bijsluiter.
- De procedure prikaccident
- Een veilig omgang met gebruikte naalden.
- Pas UDA en URA medicatie alleen toe op voorschrift van de dierenarts. URA en UDA mogen door de eigenaar van het dier zelf worden toegediend nadat ze zijn voorgeschreven door een dierenartsen

→ Werk bij VRIJE middelen volgens de voorschriften op de verpakking en/of bijsluiter. Vrije middelen zijn verkrijgbaar zonder recept.

→ Zorg voor een Risico-inventarisatie en evaluatie waarin de risico-beperkende maatregelen zijn benoemd.

Maatregelen ter voorkoming van prikincidenten

→ Gebruik, als dat kan, een naaldloos injectie systeem bij het vaccineren. Het vaccin wordt dan zonder een injectienaald onder hoge druk in de huid geïnjecteerd.

→ Gebruik een naaldencontainer om te voorkomen dat je doppen terug moet zetten op de naald.

→ Zorg dat bij gebruik van naalden een naaldencontainer binnen handbereik aanwezig is.

→ Laat medewerkers de naald volgens de door de leverancier voorgeschreven manier in een naaldencontainer plaatsen.

→ Als er met naalden wordt gewerkt zorg dan voor een procedure bij een prikaccident. Zie bijlage 1 voor een voorbeeld van een prikaccidentenprotocol.

Maatregelen ter voorkoming van blootstelling

→ Raadpleeg altijd de bijsluiter en hanteer de toepassingsvoorschriften.

→ Draag adembescherming (FFP3) als de bijsluiter dat voorschrijft.

→ Draag als het risico van huidcontact aanwezig is, altijd vinyl of nitril handschoenen tenzij de bijsluiter anders voorschrijft.

Maatregelen bij opslag van diergeneesmiddelen

→ Berg de medicijnen op in een afsluitbare, koele en vorstvrije kast.

→ Slag geneesmiddelen op conform de gebruiksaanwijzing. Indien nodig in koele ruimte of koelkast (2°C tot 7°C). Plaats een min/max thermometer in de opslag zodat de temperatuurgrenzen gemakkelijk kunnen worden gecontroleerd. Sla middelen in ieder geval niet onder de 2°C en niet boven 25°C op.

→ Berg de middelen zo op, dat ze andere producten niet kunnen verontreinigen.

→ Zorg dat de kast ordelijk en netjes uitziet. Zorg voor afwezigheid van ongedierte en stof.

→ Zorg dat geneesmiddelen zich in de oorspronkelijke verpakking bevinden.

→ Berg ze zo op, dat de middelen met de snelste vervaldatum het eerst worden gebruikt.

- Schrijf bij injectiepreparaten een aanprikdatum op de primaire verpakking. Gebruik deze middelen niet meer nadat de houdbaarheidstermijn na aanprikken verlopen is (IKB verplichting).
- Zorg voor een specifieke afvalemmer/container.
- Laat geen restanten rondslingeren
- Zorg dat onbevoegden geen toegang hebben tot medicijnen en Klein Chemisch Afval.
- Lever verlopen en vervallen producten in bij het gemeentelijk afvaldepot in je gemeente of schakel in geval van bedrijfsmatig afval een professionele afvalverwerker in.

Medewerkers die een groter risico lopen

- Kinderen en jeugdigen tot en met 17 jaar mogen geen dierengeneesmiddelen toedienen.
- Sommige geneesmiddelen zijn schadelijk voor zwangere en/of ongeboren kind. Laat zwangere vrouwen en vrouwen die borstvoeding geven niet werken met medicijnen die schadelijk zijn voor vrouw en kind. Zie onderwerp ‘Zwangerschap en Arbeid’.
- Instrueer anderstalige medewerkers aantoonbaar en in begrijpelijke taal over de gevaren van blootstelling aan geneesmiddelen. Check of men de instructie begrepen heeft.

Checklist

- [ ] Werk altijd conform de bijsluiter.
- [ ] Vermijd bij toediening van medicijnen huidcontact, draag vinyl- of nitril handschoenen indien geadviseerd wordt.
- [ ] Draag adembescherming (FFP3) als de bijsluiter dat voorschrijft.
- [ ] Berg de middelen na gebruik op.

Wat je verder nog moet weten

- Er zijn 4 soorten geneesmiddelen.
  - Vrije zonder recept verkrijgbaar,
  - URA en UDA mogen door de eigenaar van het dier zelf worden toegediend nadat ze zijn voorgeschreven door een dierenartsen
  - UDD mag alleen door de dierenarts worden toegediend.
- Zie voor meer informatie het NVWA

Toetsing Arbeidsinspectie

Dit onderwerp in de Arbocatalogus is op 21-10-2022 positief getoetst door de Arbeidsinspectie op de volgende artikelen uit het Arbobesluit:

- Gevaarlijke stoffen: 4.1c, 4.4 lid 5, 4.97 d
- Persoonlijke beschermingsmiddelen: 8.1

Duwen en trekken (verplaatsen voerkarren, koetsen en paardentrailers)

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Bij het voortbewegen van voerkarren (voor krachtvoer), koetsen en paardentrailers wordt er geduwd en getrokken. Het voeren van ruwvoer (hooi en kuilgras) is een dagelijks terugkomende werkzaamheid. Hierbij wordt in de praktijk meestal een grote baal ruwvoer (ongeveer 300 kg) op een platte kar geladen. Deze platte kar dient vaak handmatig te worden voortbewogen. Vooral het in beweging zetten is zwaar.
Bij duwen en trekken bestaat het risico dat het gebied onder in de rug te zwaar belast wordt. Dit kan gezondheidsklachten veroorzaken, zoals lage rugklachten.
Het gebruik van een voerkar komt in de paardenhouderij veel voor. De hoeveelheid krachtvoer per paard wordt in de regel afgestemd op de individuele energiebehoefte. Hierdoor is mechaniseren erg lastig.
Voor het voeren wordt ook regelmatig gebruik gemaakt van kruiwagens (met 1 wiel).

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ De maximale duwkrachten voor het in gang brengen van een stilstaande last is 30 kg.
- ✓ De maximale duwkrachten voor het op gang houden van een bewegende last is 20 kg.

Maatregelen

- → Verwijder obstakels zoals hellingen, drempels, richels en ongelijke vloeren.
- → Duwen is beter dan trekken.
- → Zorg voor soepel lopend materieel en periodiek onderhoud.
- → Gebruik in plaats van een kruiwagen met één wiel een kruiwagen met twee of meer wielen.

Checklist

- ☐ Verwijder obstakels van de vloer.
- ☐ Draag stevig veiligheidsschoeisel met een slipvrij profiel.
- ☐ Duw met beide armen. Zo worden de armen, de schoudergordel en de romp meer gelijkmatig belast.

- [ ] Gebruik de beenspieren en het lichaamsgewicht. Hierdoor kan meer kracht worden geleverd bij het duwen en worden armen, schoudergordel en romp niet onnodig zwaar belast.

- [ ] Kies, als dat mogelijk is, voor duwen in plaats van trekken. Bij duwen is de belasting van de schoudergewrichten minder dan bij trekken.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg voor goed materieel, gebruik wielen met kogellager (voerkar).
- Verbeter zo mogelijk de rolweerstand door toepassing van grotere (lucht)banden op de voerkar. Zorg voor voldoende spanning (luchtdruk) in de banden.
- Smeer zwaar lopend materieel direct en zorg dat de lagers schoon blijven.
- Repareer het materieel als dat nodig is of laat het repareren.
- Verplaats koetsen en paardentrailers bij voorkeur met twee personen. Gebruik anders een hulpmiddel zoals een specifieke steekwagen.

Wat u verder nog moet weten

- Breng een last rustig in beweging. Als een last snel in beweging wordt gebracht worden de spieren en gewrichten in verhouding kortdurend zwaar belast.

Foto: Bovenstaande elektrische wagen is ook een optie voor het verplaatsen van ruwvoer op een platte kar.

Foto: Steekwagen voor aanhanger of trailer.

Foto: Verplaats met een rechte rug.

Foto: Voerkar bovenzijde

Elektriciteit

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Natte en ruwe omstandigheden kunnen de veiligheid bij het gebruik van elektriciteit nadelig benvloeden. Om de veiligheid zoveel mogelijk te waarborgen, moet het elektra aan de regels voldoen en door vakmensen worden ontworpen, geïnstalleerd, onderhouden en regelmatig gecontroleerd. Het belangrijkste gevaar van elektriciteit is elektrocutie. Daarnaast zijn er onverwachte gevaren zoals struikelen (over kabels) of stoten.

Er zijn maatregelen voor installatierisico's en maatregelen voor werkrisico's. Het werkrisico is meestal veel groter dan het installatierisico: verreweg de meeste ongevallen vinden plaats tijdens werkzaamheden aan elektrische installaties.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ NEN 1010: Veiligheidsbepalingen voor laagspanningsinstallaties. In deze norm is vastgelegd aan welke eisen de installatie moet voldoen op het moment van aanleg
- ✓ NEN-EN 50110-1: Bedrijfsvoering van elektrische installaties - Algemene bepalingen
- ✓ NEN 3140: Bedrijfsvoering van elektrische installaties - Aanvullende Nederlandse bepalingen voor laagspanningsinstallaties

Maatregelen

- → Laat elektrische installaties door deskundigen aanleggen, onderhouden en inspecteren.
- → Laat een inspectieplan opstellen.
- → Laat elektrische gereedschappen en arbeidsmiddelen periodiek keuren conform de NEN 3140.

Checklist

- ☐ Test een aardlekschakelaar met een testknop.
- ☐ Steek geen verlengkabels in elkaar.
- ☐ Nooit doen: de aardlekschakelaar herhaaldelijk inschakelen, het constant vervangen of toepassen van zwaardere zekeringen.
- ☐ Rol verlenghaspels altijd volledig uit.

- [ ] Zorg voor goed afgesloten lasdozen.
- [ ] Vermijd overbelasting van de eindgroep door de zekeringswaarden niet te overschrijden.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Laat eenvoudige elektrotechnische werkzaamheden door een voldoende onderrichte persoon verrichten. De overige door een vakbekwaam persoon. Het geheel gebeurt onder verantwoordelijkheid van een installatieverantwoordelijke, die hiervoor door zijn werkgever formeel is aangewezen.
- Zorg dat er schema's zijn van de elektrische voorzieningen.
- Ingaande stroom moet net zo groot zijn als uitgaande. Als dit niet zo is, is er sprake van lekstroom (via aarde) en moet de aardlekschakelaar het systeem beveiligen, dus uitschakelen.
- Let bij de toepassing van bovengrondse kabels op het volgende:
  - Plaats de kabels zo dat zij niet kunnen worden beschadigd door verkeer, opslag van materiaal en materieel en werkzaamheden
  - Bij toepassing op hoogte: voorkom doorhangen door de afstand tussen de ophangbeugels of montagebandjes niet te groot te maken
  - Pas alleen kabeltype HO 7 RN-F of een gelijkwaardige kabel toe (door KEMA goedgekeurd)
  - Verlengkabels van vinyl zijn niet toegestaan
- Laat een inspectieplan opstellen. Elke inspectie is maatwerk. Er zijn ook installaties waaraan bijzondere eisen worden gesteld en waar andere normen of richtlijnen van toepassing zijn. Bepalend hiervoor zijn de omvang van de installatie, het gebruik, de leeftijd van de installatie en de omgeving. Elektrische installaties moeten afhankelijk van het gebruik en de soort omgeving regelmatig worden gekeurd (ongeveer 1 keer per 5 jaar). Elektrische handgereedschappen moeten jaarlijks worden gekeurd.
- Reageer adequaat op resultaten van de inspectie.
- Steek geen verlengkabels in elkaar.
- Test een aardlekschakelaar met een testknop.
- Nooit doen: de aardlekschakelaar herhaaldelijk inschakelen, het constant vervangen of toepassen van zwaardere zekeringen. Bovenstaande storingen kunnen door visuele inspectie aan het licht komen en worden voorkomen.
- Zorg voor bijgewerkte tekeningen van de elektrische installatie.
- Rol verlenghaspels altijd volledig uit.
- Zorg voor goed afgesloten lasdozen.
- Vermijd overbelasting van de eindgroep door de zekeringswaarden niet te overschrijden.

Gevaarlijke defecten	**Direct herstel** In enkele gevallen mag er zelfs niet eens me worden doorgewerkt en moet direct een deel van de installatie worden uitgeschakeld.
Afwijkingen	**Aanpassing** Vanwege de mindere ernst van de zaak, kan dit werk worden gepland in een termijn van één tot enkele maanden
Verbeteringen	**Veiligere situatie** Dit betreft zaken die niet aangepast hoeven te worden, maar die wel een veiligere situatie opleveren. Een bekend voorbeeld hiervan is het vervangen van doorgeluste tafelcontactdozen voor vast aangebrachte wandcontactdozen (stopcontacten).

Wat u verder nog moet weten

De gevaren van elektriciteit zijn:

- Elektrocutie. Dit gebeurt door het aanraken van onder spanning staande delen, het niet goed (meer) functioneren van de isolatie van kabels, kasten of gereedschappen, het niet goed werken of onjuist gebruik van beveiligingen als aardleiding en aardlekschakelaars.
- Brandgevaar, bijvoorbeeld door overbelasting van kabels of motoren.
- Onverwachte gevaren zoals: struikelen (over kabels) en stoten.

Elektrische risico's worden verdeeld in drie typen:

- Letsel of dood als gevolg van stroom door het lichaam.
- Vlambogen en brand door kortsluiting.
- Brand door overbelasting.

Geluid

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Er komen op paardenhouderijen werkzaamheden voor waarbij de schadelijke grens van 80 dB(A) kan worden overschreden. Als voorbeelden kunnen genoemd worden onderhoudswerk aan erf, stallen en overige gebouwen met gebruik van onder andere elektrische handgereedschappen (bijvoorbeeld boormachines/slijptol), bladblazer, bosmaaier, hoge drukspuit.
Het rijden op een open trekker,(diesel) heftruck afhankelijk van type, een bobcat of shovel. Ook sommige typen (hand/zit) maaimachines, rijbaan egalisatoren produceren meer dan 80 decibel.
Afhankelijk van het aantal decibels, de toonhoogte en de blootstellingsduur kan er blijvende gehoorschade optreden. Er zijn bijkomende risico's door lawaai voor een verhoogde bloeddruk, vermoeidheid en concentratieverlies. De productiviteit van medewerkers met gehoorschade ligt lager en het verzuim hoger. Lawaai verhoogt ook de kans op ongevallen.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Medewerkers lopen geen gehoorsschade op door het werk.
- ✓ Het geluidsniveau op de werkplek brengt geen gevaarlijke situaties met zich mee.
- ✓ Waar mogelijk wordt het geluidsniveau onder 80 dB(A) gehouden.
- ✓ Op plaatsen waar het geluidsniveau hoger is dan 80 dB(A) worden doeltreffende maatregelen getroffen. Hierbij wordt altijd eerst geprobeerd de lawaaibron aan te pakken.

Maatregelen

- → Kies bij aanschaf voor stille machines, gereedschappen en apparaten.
- → Inventariseer waar/bij welke werkzaamheden sprake is van lawaai (geluidsniveaus > 80 dB(A)).
- → Plaats lawaaiige machines in een aparte ruimte of scherm lawaaiige machines af.
- → Zorg voor tijdig onderhoud, zet trillende voorwerpen vast, plaats rubbers, etc.
- → Houd de blootstellingsduur aan lawaai beperkt.
- → Zorg voor goede gehoorbeschermingsmiddelen.

Checklist

- ☐ Als een normaal gesprek op één meter afstand van elkaar moeilijk is, kun je er van uit gaan dat het geluidsniveau hoger dan 80 dB(A) is.

- [ ] Als een machine meer dan normaal geluid maakt, meldt het aan de leidinggevende.
- [ ] Draag gehoorbescherming bij meer dan 80 dB(A). Vanaf 85 dB(A) is het verplicht om gehoorbescherming te gebruiken.
- [ ] Let bij het gebruik van lawaaiproducerende machines en gereedschappen altijd op mogelijke schrikreacties, die het gebruik hiervan bij de paarden kunnen veroorzaken.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Pak het geluid zo veel mogelijk aan bij de bron.
- Let bij aanschaf van machines, gereedschappen en apparaten op het geluidsniveau en houd rekening met een toename van het geluid door slijtage.
- Maak bij aankoop afspraken met de leverancier dat de machines, gereedschappen, apparaten bij normaal gebruik en onderhoud ook onder afgesproken geluidsniveaus zijn en blijven.
- Voer een inventarisatie van het geluid uit om de geluidsblootstelling te bepalen. In uw risico-inventarisatie en -evaluatie vind u de meest voorkomende geluidsniveaus. Zijn de niveaus onbekend, laat dan een geluidsinventarisatie uitvoeren.
- Neem maatregelen op basis van de inventarisatie.
- Ga na of bij het geluidsniveau op de werkplek, waarschuwingssignalen en dergelijk nog goed kunnen worden waargenomen.
- Plaats eventueel geluidsabsorberende wanden, plafonds, baffles in de werkruimten, om galm tegen te gaan.
- Houd ramen en deuren van cabines gesloten.
- Pleeg regelmatig onderhoud. Zorg bijvoorbeeld dat versleten lagers direct worden vervangen.
- Maak goede afspraken over gebruik van radio's, MP3-spelers, etc.
- Controleer regelmatig of afspraken en maatregelen nog effect hebben.
- Houd rekening met de ontwikkelingen van de techniek.

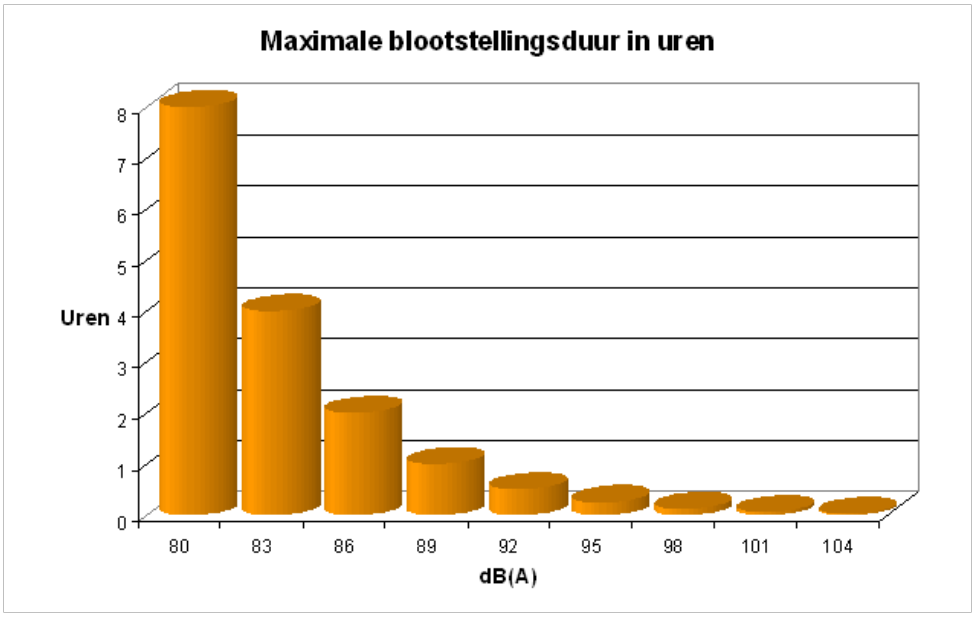

Figuur 1 Grenzen van schadelijk geluid. De schadelijkheid van 8 uur blootstelling aan lawaai van 80 dB(A) is voor het gehoor hetzelfde als 1 uur werken in 89 dB(A) of 12,5 minuut werken in 98 dB(A).

Gereedschappen, machines en apparaten

- De blootstelling aan geluid blijft bij veel machine, gereedschappen en apparaten, bij normaal gebruik onder de 80 dB(A)-grens, zoals bij trekkers met een geluidsarme cabine. Wanneer er echter niet met een gesloten cabine wordt gewerkt, of er niet tijdig onderhoud wordt gepleegd is de kans groot dat de blootstelling wel boven de 80 dB(A) komt.
- Bij werken met of nabij machines, gereedschappen en apparaten die bij normaal gebruik boven de 80 dB(A)-grens komen, moeten maatregelen worden getroffen.
- Neem de volgende maatregelen wanneer het gemiddelde geluidsniveau op de werkplek boven de 80 dB(A)-grens komt:

Wettelijke Normen

Bij een blootstellingniveau van > 80 dB(A) en < 85 dB(A):

- Laat het geluid beoordelen
- Stel gehoorbescherming beschikbaar
- Attendeer medewerkers op de mogelijkheid van een audiometrie (gehoortest)
- Zorg voor voorlichting en instructie

Bij een blootstellingniveau van > 85 dB(A):

- Laat het geluid beoordelen
- Maak een plan van aanpak (hoe het geluid terug gebracht kan worden tot < 80 dB(A))
- Dwing gebruik gehoorbescherming af (verplicht)
- Attendeer medewerkers op de mogelijkheid van een audiometrie (gehoortest)
- Markeer de werkplekken met pictogrammen

Opleiding en instructie

- Geef medewerkers voorlichting over geluid, zodat zij kunnen goed beoordelen wanneer er sprake is van schadelijk geluid.
- Zorg dat werknemers de risico’s kennen van blootstelling aan schadelijk geluid.
- Zorg dat medewerkers weten hoe te handelen wanneer er sprake is van schadelijk geluid.
- Instrueer medewerkers over het dragen van gehoorbeschermingsmiddelen. Zorg dat zij consequent de juiste gehoorbeschermingsmiddelen dragen, dat zij deze op een juiste manier gebruiken en goed onderhouden.

Soort machine	Lawaaigebied < 80 dB(A)	Lawaaigebied 80 – 85 dB(A)	Lawaaigebied > 85 dB(A)
Trekker open			
Trekker met cabine		*1	
Minitrekkers open			
Minitrekkers met cabine	*2		
Minishovel open			
Minishovel met cabine	*2		
Zelfrijdende maaimachine open			
Zelfrijdende maaimachine met cabine	*2		
Minikraan	*2		
Takkenversnipperaar			
Motorkettingzaag			
Motorheggenschaar			
Bosmaaier			
Duwmaaier			
Bladblazer			
Doorslijpmachine of stenenzaag			
Trilplaat			
Grondfrees			
Luchtspuit (aan de compressor)			
Hogedrukreiniger			*3

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Stel gehoorbeschermingsmiddelen beschikbaar wanneer sprake is van > 80 dB(A).
- Vraag bij de keuze voor persoonlijke beschermingsmiddelen advies aan de sociale partners of Stigas. Gehoorbeschermingsmiddelen die gebruikt kunnen worden in relatie tot het geluidsniveau op de werkplek (Bron AI-4)
- Zorg dat medewerkers een keuzemogelijkheid hebben tussen de verschillende gehoorbeschermingsmiddelen.

Handmatig uitmesten en instrooien van paardenstallen

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Handmatig uitmesten van strostallen in de paardenhouderijen is relatief zwaar lichamelijk werk. Naast de lichamelijke belasting is er bij het uitmesten en opstrooien sprake van blootstelling aan stof.

Wat is de gewenste situatie?

✓ Paardenstallen moeten zo zijn ingericht dat bij het uitmesten en instrooien de lichamelijke belasting zoveel mogelijk wordt beperkt en de veiligheid wordt gewaarborgd.

Maatregelen

→ Houd bij de inrichting (of herinrichting) van de stal rekening met de toepassing van mechanische hulpmiddelen.

→ Maak bij het uitmesten en instrooien gebruik van hulpmiddelen zoals een Bobcat of(mini)shovel en een instrooimachine mits de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen worden gebruikten ze het instrooien verlichten.

→ Zorg voor ergonomisch gereedschap bij het handmatig instrooien en uitmesten.

→ Zorg dat de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar zijn.

Checklist

☐ Benader de paarden in de stal op de juiste manier, zie ook veiligheid in omgang met paarden.

☐ Laat het paard indien mogelijk niet in de box staan tijdens het uitmesten.

☐ Zorg bij het gebruik van een bobcat of shovel voor een goede afzetting, ook buiten het pand bij (minder/on-) onoverzichtelijke uitgangen.

☐ Probeer dicht bij de last de riek op te beuren, dit kan zware belasting van de rug voorkomen.

☐ Kiep de kruiwagen niet leeg in de mestput als de kruiwagen er in kan vallen.

☐ Gebruik om inademing van stof te beperken een stofkapje.

☐ Draag tijdens het uitmesten veiligheidsschoeisel.

Foto: paarden op middenpad

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Leg een mesttransportband aan onder de stallen.
- Gebruik uitschuifbare tussenwanden.
- Maak de afstand van de stallen naar de mestopslag niet te lang.
- Zorg voor een goed verharde en vlakke ondergrond (zonder obstakels) naar de mestopslagplaats.
- Maak de mestopslag niet te hoog als de kruiwagen er op moet worden gereden.
- Sla stro, houtkrullen en vlas veilig op, zodat onbevoegden hier niet op kunnen klimmen en de balen niet kunnen omvallen.
- Zorg voor de aanwezigheid van een aantal mestrieken met diverse lengten, zodat de medewerker een riek met de voor hem/haar juiste lengte kan gebruiken.
- Zorg bij het uitmesten en opstrooien voor voldoende ventilatie.
- Geef duidelijk aan dat de mestopslag niet toegankelijk is voor onbevoegden. Hiervoor kunt u pictogrammen "verboden voor onbevoegden", afzethekken of rood-witte kunststofketting gebruiken.

Foto: voorbeeld overdekte mestopslag

Gereedschap, machines en apparaten

- Zet bij het gebruik van een bobcat of shovel de achteruitrijdsignalering uit als de paarden hiervan schrikken. Besteed dan wel extra aandacht aan het afzetten van de werkplek.

- Als mechaniseren niet mogelijk is: gebruik dan bij het handmatig uitmesten een kruiwagen met dubbel neuswiel.
- Kies het juiste gereedschap. Het gebruik van een mestriek of ander opschepsysteem is afhankelijk van de bodembedekker in de stal.
  - Stem de lengte van de mestrieken af op de lengte van de medewerkers.
  - Vervoer balen stro, houtkrullen, vlas en dergelijke op vierwielige wagens, kruiwagens met een dubbel neuswiel of in daarvoor bestemde transport- en uitstrooimachines.

Kruiwagen met dubbel neuswiel

Kruiwagen met afkiepbare bak

Strowagen vierwielig

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor veiligheidsschoeisel/laarzen bij het uitmesten, omdat men in aanraking kan komen met de paardenvoeten, machines, de scherpe punten van de riek en biologische agentia.
- Benader de paarden in de stal op de juiste manier.
- zie ook veiligheid in omgang met paarden.
- Zorg voor stofkapjes minimaal P2.

WAT U VERDER MOET WETEN

- Mestrieken met een lange steel kunnen veiliger zijn indien de paarden tijdens het uitmesten nog in de stallen staan. Let wel hoe verder naar het eind van de steel men de riek vasthoudt hoe zwaarder wordt de last.
- Denk bij transport en mestopslag ook aan milieuaspecten. Ruim tijdens het (kruiwagen)transport gemorste/afgevallen mest

direct op.

- De uitlaatgassen van verbrandingsmotoren zijn schadelijk; zorg voor voldoende ventilatie. Gebruik van elektrische transportmiddelen is aan te bevelen
- Als u uitschuifbare tussenwanden heeft: zet de paarden op het middenpad en rijd de mest uit met een bobcat of shovel.
- Schuif de tussenwanden altijd geheel uit en borg ze indien mogelijk.

Uitschuifbare tussenwand, hier nog niet volledig uitgetrokken

Shovel(Shovels niet onbeheerd wegzetten met geopende bak)

Mesttruck

Legionella

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Legionella is een bacterie die in lage concentraties in (leiding)water aanwezig is. Gunstige omstandigheden voor groei van legionella komen voor in water van 20/25-45/50°C. Hierin kan de bacterie zich gemakkelijk vermenigvuldigen. In stilstaand water en in de juiste voedingsbodem (biofilm) en voedingsstoffen (zoals ijzer) zal de groei versnellen.

Blootstelling aan legionella vindt plaats door het inademen van nevel waarin voldoende legionella bacteriën aanwezig zijn. Door de besmetting kan een infectie van de luchtwegen optreden (legionellose).

Binnen de paardenhouderij kunnen risico's aanwezig zijn bij onder andere het gebruik van douches, bij het beregenen van de rijbaan (met kleine druppelvorming/verneveling) en bij het werken met een hogedrukspuit.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ (Leiding)water dat in het bedrijf gebruikt wordt bevat geen stoffen, in die concentraties die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid.
- ✓ Het bedrijf zorgt ervoor dat de groeicondities voor legionella zoveel mogelijk wordt verslechterd bij water dat wordt verneveld, gesproeid of belucht.

Maatregelen

- → Ga na of er potentiële risico's op legionella groei en vervolgens op blootstelling van legionella door nevel aanwezig is.
- → Zorg indien dit het geval is voor een risicoanalyse legionella. U kunt dit zelf doen, of (bij voorkeur) besteed dit uit aan een gecertificeerde (BRL 6010) organisatie. Voor minicampings (ponykampen) is uitvoering en uitbesteden verplicht.
- → Zie ook brochure Legionella uw zorg.

Checklist

- ☐ Volg de instructie die gegeven zijn om legionella te voorkomen.
- ☐ Meld aan de werkgever indien sprake is van inademen van waternevel bijvoorbeeld bij sproeien in een verdachte temperatuur.
- ☐ Bespreek met collega's en leiding of er situaties voorkomen waarbij sprake is van blootstelling aan legionella risico's.

Toelichting op de maatregelen

Om een goede risico analyse te kunnen maken is het belangrijk om te weten wanneer legionella bacteriën groeien en afsterven, de watertemperatuur is van grote invloed op de groei of afsterven van legionella.

Behalve de temperatuur is ook van invloed:

- is er sprake van nevel vorming
- is er sprake van blootstelling aan mensen tijdens of na de verneveling
- of er sprake is van stilstaand water in leidingen
- is er sprake van biofilm
- is er sprake van voldoende watervolume.

Legionella: kleine kansen – grote gevolgen
Let op de watertemperatuur om te kijken of er kans is op legionella

Temperatuur gebied	Legionella groei en -afsterf gedrag	Toepassing in bedrijf
100°C 80°C	Zeer snelle afsterving (decimering in seconden)	
70°C		
60°C	Snelle afsterving (decimering in minuten)	Warmte tapwater voorraad
50°C	Langzame afsterving (decimering in uren)	
45°C	Langzame uitgroei	
40°C	Snelle uitgroei	Warmte tapwater gebruik
30°C	Optimale uitgroei	
25°C	Snelle uitgroei	leidingwater in gebouw
20°C	Langzame uitgroei	
0°C	Aanwezigheid / uitgroei in lage concentraties mogelijk	leidingwater vanaf hoofdleiding

Tips om legionella te bestrijden of vermijden

- Zorg dat koud water ook écht koud is:
- - Water in voorraadvaten onder de 20°C
  - Water in leidingen onder de 25°C
- Zorg ervoor dat warm water op voorraad 60°C of hoger is
- Zorg voor regelmatige doorstroming van alle installatiedelen.
- Besproei de rijbaan op tijden dat er niet gereden wordt, en er geen personen in de directe omgeving aanwezig zijn.
- Laat de leidingen van de beregeningsinstallatie leeg lopen. Zorg er voor dat leidingen niet doorhangen, waardoor er water in de leiding kan blijven staan.
- Door de opwarming van deze leidingen net onder het dak en de ophoping van vuil (biofilm) in de leidingen, zijn dit bronnen voor het ontstaan risico op groei van Legionella zeker indien de beregeningsinstallatie enkele dagen niet wordt gebruikt.
- Vermijd dode leidingen en andere niet doorstroomde installatiedelen.
- Vermijd opwarming van leidingwater bijvoorbeeld door naastliggende warmwaterleiding of verwarmingsbuizen (hotspots).
- Douches wekelijks doorspoelen of “veilig aansluiten”. Bij veilig aansluiten wordt de douche dusdanig geïnstalleerd dat er geen of nauwelijks sprake is van stilstaand water in de douche.
- Spoel als zomerkampen georganiseerd worden of als het water lang heeft stilgestaan leidingen en douches voor gebruik

goed door met water van meer dan 60 °C.

Machineveiligheid algemeen

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Het werken met machines, apparaten, gereedschappen en installaties (hierna te noemen: machines) kan gevaren veroorzaken. Machines kunnen gevaarlijk zijn of gevaarlijk worden door veroudering of slijtage. Bij gewijzigde machines of machines die geheel zelf worden gemaakt, zijn de gevolgen voor de veiligheid soms onvoldoende bekend.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- ✓ De machine is veilig en wordt gebruikt en onderhouden volgens de gebruikshandleiding.
- ✓ De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- ✓ De leiding houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.

Maatregelen

- → Werk met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding. Dit geldt voor nieuwe, gewijzigde en zelfgemaakte machines.
- → Laat oudere machine (voor 1995 en geen CE) beoordelen door een deskundige.
- → Controleer de machine voor het werk begint.
- → Onderhoud de machine conform de aanwijzingen in de gebruikshandleiding.
- → Bevorder de deskundigheid van medewerkers door veiligheidsinstructies te geven en regelmatig controle uit te oefenen.

Checklist

- ☐ Gebruik de machine op de juiste wijze.
- ☐ Verwijder of overbrug geen beveiligingen.
- ☐ Zorg voor kennis van de machine: werk mee aan instructie en onderricht.
- ☐ Meld opgemerkte gevaren direct aan de leidinggevende.

- [ ] Hef geen storingen op of voer onderhoud uit aan draaiende machines.
- [ ] Gebruik tijdens het onderhoud aan machines de noodzakelijke persoonlijke beschermingsmiddelen: goede werkkleding (overall), handschoenen en veiligheidsschoenen.
- [ ] Bereid dit, afhankelijk van het werk, uit met gehoorbescherming en/of oogbescherming

Toelichting op de maatregelen

Bij aanschaf van een nieuwe machine

- Stel vooraf, samen met de betrokkenen in het bedrijf, een programma van eisen op. Hierin is aandacht voor: geluids- en trillingsniveau, gebruiksgemak, klimaat, stof, chemische stof, uitlaatemissies en dieselmotoremissies.
- Zie erop toe dat de leverancier bij aflevering van machine de volgende documenten aan u overhandigt:
  - een gebruikshandleiding in de Nederlandse taal. Deze bestaat uit service- en onderhoudsvoorschriften voor gespecialiseerd personeel en een gebruiksaanwijzingen voor uitvoerend personeel.
  - een schriftelijke EG-verklaring van overeenstemming of conformiteitverklaring.

Gewijzigde machine

- Wie wijzigingen aanbrengt aan een machine, wordt als producent van een volledig nieuwe machine beschouwd als:
  - het door de fabrikant omschreven bedoelde gebruik wijzigt of
  - er nieuwe risico's ontstaan of
  - bestaande risico's worden groter
- In deze gevallen moet de eigenaar/gebruiker ervoor zorgen dat aan alle CE-verplichtingen (technisch constructiedossier, gebruikshandleiding en EG-verklaring van overeenstemming) wordt voldaan.

Zelfgemaakte machine

- Wie zelf een machine maakt, wordt beschouwd als fabrikant. De fabrikant van machines moet zorgen dat aan alle CE-verplichtingen (technisch constructiedossier, gebruikshandleiding en EU-verklaring van overeenstemming) wordt voldaan.

Aan elkaar koppelen of in lijn gebruiken van (CE) machines:

- Als twee of meer (CE) machines aan elkaar worden gekoppeld, ontstaat een nieuwe machine. Dan moet opnieuw gecheckt worden of er is voldaan aan de verplichtingen uit de machinerichtlijn.

Oude (niet CE) machine:

- Voor machines die voor 1995 in werking zijn gesteld, gelden de CE-verplichtingen niet (constructiedossier, gebruikshandleiding en EG-verklaring van overeenstemming).
- De werkgever is wel verplicht veilige arbeidsmiddelen beschikbaar te stellen. Dit geldt voor alle fasen van de levensduur:
  - transport, installatie en afstelling

  - in werking zijn, reinigen en onderhoud
  - buiten gebruik stellen, sloop en verwijdering
- Bij de productie van deze categorie oudere machines was er minder aandacht voor arbeidsveiligheid dan nu. Laat bij twijfel over de veiligheid een machineveiligheidsbeoordeling uitvoeren. Voor meer informatie neem contact op met Stigas.

Onderhoud en keuring van machines

- Laat machines zodanig onderhouden en keuren dat zij blijven voldoen aan de veiligheidseisen. Dat is niet alleen van belang voor de levensduur van de machine, maar ook voor de veiligheid van degene die er mee werken.
- Laat de machine zo vaak keuren als noodzakelijk voor een goede staat. De frequentie hangt af van de gebruiksintensiteit en de gebruiksomstandigheden.
- Laat keuringen uitvoeren door een deskundige. De mate van deskundigheid hangt af van de gevaren en complexiteit van de machine.
- Zie erop toe dat het onderhoud of de keuringen worden geregistreerd. Dit maakt controle van de staat en veiligheid van de machine mogelijk.
- Zie erop toe dat de volgende keuringsdatum leesbaar op de machine wordt vermeld, bij voorkeur op een keuringssticker.

Voorbeelden	**Deskundigheid van de keurmeester**
Eenvoudig handgereedschap kruiwagens, e.d.	De keuringen worden verricht door personen die voorlichting en instructie hebben gehad over de manier van keuren van deze arbeidsmiddelen.
Trekker, getrokken en gedragen land- en tuinbouwmachines. Maaimachine, sorteermachine en transportbanden, aangedreven handgereedschap.	De keuringen worden verricht door personen, die door de eigenaar of werkgever zijn aangewezen en speciaal zijn opgeleid om deze keuringen te kunnen uitvoeren. Dat kan de eigen monteur zijn.
Heftruck, shovel, graafmachine, takkenversnipperaar, grote zelfrijdende landbouwmachines, zoals bietenrooier, spuitmachine en maïshakselaar.	De keuringen worden verricht door speciaal daartoe opgeleid personeel, dat een onafhankelijk positie bekleedt ten opzichte van degenen, die bij de uitkomsten van de keuring belang hebben. De opleiding is officieel erkend en gecertificeerd. Raadpleeg uw leverancier.

Opleiding en instructie

- Spreek af dat de leverancier bij aflevering een uitgebreide instructie verzorgt over de eigenschappen en gevaren van de machine, de werking en het dagelijks en periodiek onderhoud. Zorg dat alle betrokkenen hierbij aanwezig zijn. Voor sommige machines kunnen speciale opleidingseisen (zie CAO) gelden, zoals de motorkettingzaag, hoogwerker.
- Bied de betrokken medewerkers de gebruiksaanwijzing in begrijpelijke vorm aan. Zet eventueel de belangrijkste aandachtspunten op een werkinstructiekaart.
- Verhoog de kennis door een instructie op de werkplek.
- Houd toezicht. Stem het toezicht af op de deskundigheid van de medewerker en de risico's op de werkplek.
- Bespreek (bijna-)ongevallen die in het bedrijf of in de sector hebben plaats gevonden en houdt deze bij in een soort logboek. Dit kun je gebruiken voor evaluatie en aanpassingen van veiligheidsregels.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruiktijdens het onderhoud aan machines de noodzakelijke persoonlijke beschermingsmiddelen: goede werkkleding (overall), handschoenen en veiligheidsschoenen.
- Bereid dit, afhankelijk van het werk, uit met gehoorbescherming en/of oogbescherming.

Foto: Oude onbeveiligde machine

Foto: Oude beveiligde spitmachine

Foto: Moderne beveiligde spitmachine (CE)

Onderhoud- en verbouwwerkzaamheden

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Toelichting op de maatregelen

Het zelf uitvoeren van renovatie-, reparatie-, sloop-, onderhouds-, schilder-, reinigings- en graafwerkzaamheden brengt risico's voor de veiligheid en de gezondheid met zich mee.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Onderhoud en bouwwerkzaamheden worden veilig uitgevoerd.
- ✓ In de ontwerpfase wordt al rekening gehouden met het voorkomen van gevaarlijke en ongezonde situaties.

Maatregelen

- → Houd er bij het ontwerp van bouwprojecten al rekening mee dat er veilig over daken kan worden gelopen.
- → Zorg voor randbeveiliging.
- → Gebruik bij kortdurende werkzaamheden (reparatie van lekkages, onderhoud en schilderwerk) een vanggordel.
- → Neem in de constructie voorzieningen op voor de bevestiging van vanglijnen en vangnetten. Meer informatie:Vallen van hoger gelegen vlieringruimten.
- → Als het dak onvoldoende draagkrachtig is (glas, kunststof of asbestcement): gebruik dan beloopbare roosters of permanente hangladders in geleide rail.
- → Plaats ladders onder een hoek van 70° en 1 m overschot.
- → Gebruik mechanische hulpmiddelen bij het verplaatsen van materialen van meer dan 25 kg over hoogten.
- → Bij renovatie van stallen: neem maatregelen om risico's bij het lassen te voorkomen.
- → Breng de eventuele gevaren die tijdens het ontwerpproces naar voren komen in kaart en instrueer de medewerkers hierover.
- → Stel een Veiligheids- en Gezondheidsplan (V&G-plan) op bij nieuwbouw.

Checklist

- ☐ Gebruik bij kortdurende werkzaamheden (reparatie van lekkages, onderhoud en schilderwerk) een vanggordel.
- ☐ Plaats ladders onder een hoek van 70° en 1 m overschot.

- [ ] Verplaats materialen van meer dan 25 kg over hoogten met mechanische hulpmiddelen.
- [ ] Zorg voor randbeveiliging.
- [ ] Gebruik zo nodig persoonlijke beschermingsmiddelen.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Voer een deugdelijk arbobeleid bij een renovatie: tref veiligheidsvoorzieningen en verstrek persoonlijke beschermingsmiddelen. Zet voldoende mensen en hulpmiddelen in om piekbelasting te voorkomen.
- Wees u bewust van uw verantwoordelijkheid. Als werkgever bent u verantwoordelijk voor de naleving van de regels voor uw eigen medewerkers en uitzendkrachten. Voor andere dan uw eigen medewerkers (elektricien, CV-monteur, (onder)aannemers) bent u deelverantwoordelijk.
- Richt de bedrijfsomstandigheden zo in dat ze geen gevaar vormen voor medewerkers en externen. Als er meerdere bedrijven op één plaats actief zijn: werk dan met deze bedrijven samen. Leg deze samenwerking bij bouwwerkzaamheden vast in het veiligheids- en gezondheidsplan van de bouwplaats.
- Houd toezicht op het gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Plaats een net onder de dakplaten indien er op het dak wordt gewerkt.
- Bij renovatie van stallen: neem maatregelen om risico's bij het lassen te voorkomen:
  - voldoende ventileren, afzuiging, lasdampmasker om blootstelling aan dampen te voorkomen
  - dek de mestput af om brand- en ontploffingsgevaar te voorkomen

Opleiding en instructie

- Geef voorlichting over de verwachte risico's:
  - gevaarlijke stoffen
  - geluid
  - zware lasten
  - beschermingsmaatregelen (collectief en individueel)
  - hoe te handelen in acuut gevaarlijke situaties
  - vluchtroutes
  - verkeerssituatie rond de bouwplaats

Wat u verder nog moet weten

- Werken met en verwerken van asbest is in de meeste gevallen verboden. Kijk voor meer informatie over asbest op www.infomil.nl/
- Het evenwicht op een ladder hangt voor een groot deel af van de hellingshoek. Bij een te verticale ladder bestaat het risico dat hij achterover valt of zijwaarts wegglijdt. Een te horizontaal opgestelde ladder glijdt gemakkelijk onderuit en zal sneller breken. Als de ladder in een hoek van 65 tot 75° is geplaatst staat hij het meest stabiel.
- Een methode om een juiste hellingshoek te bereiken.
  - Ga recht voor de ladder staan en zet de tippen van de schoenen tegen de ladderbomen

- Als de ladder correct is opgesteld, kunt u met gestrekte armen de sport vastnemen op armhoogte
- Verder is de stevigheid van de bodem van belang. Het beste is de ladder te borgen

- Als u in een noodsituatie een dak moet betreden: leg een oppervlaktevergrotend hulpmiddel, een ladder bijvoorbeeld, op het dak en betreedt de ladder op handen en voeten.

Ouderen 65+

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Toelichting op de maatregelen

Werken van (gepensioneerde) ouderen op een paardenhouderij bedrijf komt veel voor.
De meeste paardenhouderijen worden als gezinsbedrijf uitgeoefend. Veelal gaat het bedrijf over van vader op zoon/dochter. Ouders kunnen elders gaan wonen maar komen nog veel op de boerderij, stoeterij, manege, pensionstal etc. om hand –en spandiensten te verlenen. Ouderen leveren door hun vaak grote mate van ervaring een waardvolle bijdrage aan het bedrijf. Ouderen hebben de ervaring die bij veel jongeren ontbreekt

Ook wordt werken (in de paardenhouderij) door de oudere zelf van grote waarde gevonden. Het draagt bij aan een positief zelfgevoel en geeft het gevoel midden in het leven te staan.
Wel brengt ouder worden lichamelijk ongemakken met zich mee. Beperkingen liggen op het gebied van het gezichtsvermogen, gehoor, fysieke belasting en reactiesnelheid. De oudere kan de verminderde reactiesnelheid en spierkracht compenseren met het betere oordeelvermogen en ervaring.

Uit de ongevalstatistieken uit binnen- en buitenland blijkt wel dat ouderen relatief vaak slachtoffer zijn van een ongeval op de boerderij/paardenhouderijen. Het risico op ongevallen stijgt met de leeftijd.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Het werk wat ouderen doen mag niet leiden tot gezondheidsklachten of een ongeval.

Maatregelen

- → Zorg dat ouderen een aangepast takenpakket toebedeeld krijgen. Pas de werkzaamheden aan het werktempo en werktijd aan en wijs hen op de risico's. Houdt rekening met een vermindering van de lichamelijke kracht bij het stijgen van de jaren.
- → Zorg voor goede (aanvullende) verlichting. Ouderen hebben meer licht nodig bij het werk. Bijvoorbeeld kleine lettertjes zijn zonder bril vaak niet leesbaar en kleine onderdelen (in de werkplaats) kunnen moeilijker worden waargenomen.
- → Houdt er rekening mee dat oudere een verminderd gehoor hebben. Naast een vermindering van de oplettendheid kan gehoorverlies leiden tot communicatie problemen.
- → Zorg ervoor dat u op de hoogte bent waar de oudere werkt en wanneer men hem/haar terug kan verwachten. Laat door de oudere een mobiele telefoon meenemen en geef er goede instructies bij.
- → Er is grote kans dat de reactiesnelheid verminderd in de loop van jaren. Wees voorzichtig bij het omgaan met dieren bij het bedienen van machines en apparatuur. Neem voor gebruik van een nieuwe machine de tijd om de gebruiksaanwijzing te lezen.
- → Zorg voor een regelmatige fysieke checkup bijvoorbeeld door een PMO. Hierbij kan een indruk worden verkregen van het gehoor, het gezichtvermogen en de fysieke conditie.

→ Ga na of medicijnen die gebruikt worden de reactiesnelheid en de oplettendheid beïnvloeden. Medicijnen hebben reeds snel invloed op alertheid en reactiesnelheid. Raadpleeg dan ook de bijsluiter en maak vervolgens afspraken om het werk op deze beperking af te stemmen.

Checklist

- [ ] Belangrijkste is: wees bewust van wat u wel en niet kunt, ken u beperkingen! Ga niet tot het uiterste. Zorg dat lichaam en geest binnen gezonde grenzen verblijft. Laat niemand u verleiden die grenzen te overschrijden. Bespreek de grenzen.
- [ ] Drink voldoende (water) gedurende de dag, uitdroging draagt bij aan vermoeidheid en maakt minder oplettend.
- [ ] Neem regelmatig pauzes gedurende de dag. Zorg dat vermoeidheid u niet in gevaar brengt tijdens het werk.
- [ ] De reactiesnelheid neemt af bij ouder worden, houdt hier bij gebruik van machines of gereedschap rekening mee.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

De wereld van vandaag is aan snelle verandering onderhevig op gebied van technologie, economie en informatie gedurende de laatste decennia. Hebben de snelle technologische veranderingen gevolgen voor risico op ongevallen voor ouderen? Dit is niet met zekerheid te zeggen. Maar de volgende punten moeten worden overwogen:

- Moderne machines in de agrarische sector bezitten veiligheidsfuncties die niet aanwezig waren op oudere machines. Ouderen zijn vaak begonnen met machines die ontworpen waren om door paarden getrokken te worden en die omgevormd werden om door trekkers te gebruiken. Moderne machines werken fysiek minder zwaar en misschien 10 maal sneller maar hebben een groot aantal elektronische en hydraulische functies die een snelle reactiesnelheid van de bestuurder vereisen. Het is mogelijk dat ouderen dit moeilijk vinden om mee te werken.
- Aan te nemen is dat de werkdruk en stress op het huidige agrarisch bedrijf hoger ligt dan vroeger. De agrarische sector verandert van een zelfstandige, fysieke sector uit het verleden naar een erg kapitaal intensieve, informatie sector. Voor oudere boeren kan deze ontwikkeling psychologische stress geven. Een generatieoverdracht van het bedrijf kan de stress versterken.
- Ouderen hebben vaak geen onderwijs gehad in veilig werken. Ze werken vaak geheel zelfstandig wat maakt dat ze adviezen over veilige werkmethoden moeilijk accepteren.

Jongeren (18 jaar) hebben vaak het gevoel 'to live forever'. Voor jonge boeren geeft dit gevoel van bravoure, in combinatie met te weinig ervaring, een groot risico op ongevallen. Gelukkig wordt rond de 30 jaar het beoordelingsvermogen, ervaring en motivatie vergroot. We worden allemaal geconfronteerd met de realiteit van veroudering. Dit ontkennen geeft een groter risico op ongevallen. Veranderingen die effect hebben op onze fysieke mogelijkheden ontstaan vaak geleidelijk in ons lichaam. Routine taken zullen bij ouder worden moeilijker worden. Het herkennen en accepteren van deze fysieke beperkingen is belangrijk.

- Voor de meeste mensen geldt dat het gezichtvermogen bij ouder worden verminderd. Ouderen (chauffeurs) hebben meer licht nodig om te zien en zijn gevoeliger voor verblinding. Probeer rijden in donkere of mistige omgeving te vermijden,

wanneer het gezichtsvermogen het meest op de proef wordt gesteld.

- Veel oudere agrariërs hebben een verminderd gehoor. Naast dat een vermindering van de oplettendheid kan gehoorverlies leiden tot communicatie problemen.
- Vermoeidheid speelt een belangrijke rol bij boerderij ongevallen. Een oudere is eerder vermoeid. Het is belangrijk voldoende uitgerust te zijn, zeker indien er een groot werkaanbod is. Maar veel ouderen komen niet toe aan 8 tot 10 uur slaap. Neem regelmatig pauzes gedurende de werkdag om je te beschermen tegen vermoeidheid en fysieke stress.
- De reactiesnelheid neemt af bij ouder worden, houdt hier bij gebruik van machines of gereedschap rekening mee.
- Een chronische ziekte kan het werk dat men normaal uitvoert, bemoeilijken. Wees bereid om de noodzakelijke aanpassingen te nemen, stel andere op de hoogte en laat ze weten dat je niet probeert hen bij te houden.
- Ga na of medicijnen die gebruikt worden de reactiesnelheid beïnvloeden. Medicijnen hebben reeds snel invloed op alertheid en reactiesnelheid.
- De mobiliteit neem af met de leeftijd, vaker heeft men last van pijnlijke of stijve spieren op het eind van de werkdag. Verder zijn ouderdomziekten zoals gewrichtsontsteking van invloed op de beweeglijkheid.
- Het accepteren van ouder worden is van groot belang.

Meer informatie

- Zie ook www.senior-power.nl

PAGO/PMO

Inhoudsopgave

Goedgekeurd door Sociale Partners

Geplaatst FEB 2026; gepubliceerd als informatiestuk

Wat is een PAGO?

PAGO is de afkorting voor Periodiek Arbeids Gezondheidskundig Onderzoek. Dit is een onderzoek volgens de Arbowet dat je als werkgever verplicht regelmatig moet aanbieden aan je medewerkers en houdt verband met de risico's in relatie tot het werk. Voor medewerkers is deelname vrijwillig. In de CAO zijn hier aanvullende afspraken over gemaakt. Het PAGO is bij Stigas onderdeel van het PMO, het Preventief Medisch Onderzoek. Een PMO helpt medewerkers bewust te worden van hun eigen gezondheid én geeft inzicht in de invloed van het werk op die gezondheid. Een PAGO/PMO biedt de werkgever inzicht in eventuele gezondheidsrisico's bij medewerkers. Een werkgever krijgt daarom advies over het nemen of aanpassen van beschermende maatregelen voor werkgever en werknemer.

Bij een PMO wordt niet alleen gekeken naar arbeidsomstandigheden zoals fysieke belasting of blootstelling aan schadelijke stoffen, maar ook wordt gekeken naar aspecten die samenhangen met duurzame inzetbaarheid zoals werkdruk, werk-privébalans en leefstijl

Wat staat er in de CAO?

In de CAO Productieve Dierhouderij is opgenomen dat werknemers vanaf 35 jaar regelmatig de mogelijkheid moet krijgen om een onderzoek uit te laten voeren. Hoe vaak dit kan, hangt af van zijn leeftijd, zoals beschreven in de CAO Productieve Dierhouderij (artikel 6.2.4 CAO 2024-2025):

Leeftijd werknemer	Hoe vaak het onderzoek aanbieden?
35 t/m 44 jaar	1 keer per 3 jaar
45 t/m 49 jaar	1 keer per 2 jaar
50 jaar of ouder	1 keer per jaar

Wordt de werknemer regelmatig blootgesteld aan schadelijke gevaarlijke stoffen zoals formaline? Dan mag de werknemer, naast het reguliere PAGO, twee keer per jaar een speciaal onderzoek laten doen. Dit is om te controleren of hij dit werk zonder risico kan blijven doen.

Het PAGO/PMO moet voor bovenstaande groepen verplicht worden aangeboden. Voor medewerkers is het vrijwillig om deel te nemen.

Voor jongere medewerkers is de keuze aan de werkgever om hen ook mee te laten doen aan het onderzoek. Voor uitzendkrachten gelden dezelfde regels als voor eigen werknemers. Ook voor hen is het wettelijk verplicht om een PAGO aan te bieden volgens de CAO.

Hoe gaat een PAGO/PMO in zijn werk?

Het doel is om gezondheidsproblemen bij medewerkers vroeg te ontdekken, maar ook op groepsniveau eventuele problemen op

te pikken. De onderzoeken van het PAGO/PMO hebben een relatie met de risico's van het werk. Zo is ziekteverzuim en (vroegtijdige) uitval te voorkomen. Het onderzoek moet worden uitgevoerd door een gecertificeerde arbodienst, zoals Stigas of een bedrijfsarts. Kosten van het onderzoek zijn voor rekening van de werkgever.

Aan de hand van de risico inventarisatie (RIE) worden de specifieke gezondheidsrisico's binnen het bedrijf bepaald. Dit kan per functiegroep verschillen. De bedrijfsarts geeft aan wat het advies is voor onderzoek en op basis hiervan wordt bekeken welke medewerkers voor welk onderzoek in aanmerking komen. In het Arbobesluit staan extra regels voor bepaalde groepen werknemers, soorten arbeid en blootstellingsrisico's, zie link bij "Meer informatie" op pagina 2 van deze tekst.

Voor medewerkers in de Dierhouderij kijken we naar mogelijke gevolgen van:

- Fysieke belasting, zoals zwaar tillen, veel bukken, lang achter elkaar zitten
- Blootstelling aan schadelijke stoffen
- Blootstelling aan lawaai
- Huidproblemen (allergische reacties) bijvoorbeeld door werkzaamheden met dierlijke eiwitten
- Werkdruk en mentale belasting, bijvoorbeeld door lange dagen, langdurig drukke periodes werken, privésituaties
- Leefstijl (roken, alcoholgebruik e.d.).

Het onderzoek zelf bestaat uit vragenlijsten en fysieke testen zoals een longfunctietest en gehoortest. Bij het werken met gevaarlijke stoffen wordt aanvullend een bloedonderzoek uitgevoerd. Het gehele onderzoek duurt 45 – 60 minuten per werknemer.

Wat hebben de deelnemers eraan?

Een PMO geeft je inzicht in gezondheid, laat zien of de werknemer risico's loopt door het werk en helpt om klachten te voorkomen. In het agrarisch werk zijn er immers risico's, zoals fysiek zwaar werk, lawaai of gevaarlijke stoffen, die invloed kunnen hebben op de gezondheid. Daarom is het goed om regelmatig te laten checken!

Op basis van de resultaten krijgt de deelnemer tips om gezond te blijven. Het is gratis/kosteloos voor werknemers, jij als werkgever vraagt het aan. Deelnemers krijgen persoonlijk advies en bepalen zelf wat ze ermee doen. Zo nodig kan er een vervolgafspraak worden gemaakt bij de bedrijfsarts (preventiespreekuur). Alles wat de deelnemer vertelt blijft vertrouwelijk, ook de uitkomsten van het onderzoek blijven vertrouwelijk.

Het lichaam is het gereedschap. Door goed voor zichzelf te zorgen kun werknemers gezond blijven werken; nu en in de toekomst. Meedoen aan een PAGO/PMO is een slimme stap voor werknemers!

Waar vraag je een PMO aan?

Een PMO vraag je aan bij je/een arbodienst, bijvoorbeeld Stigas. Vraag je arbodienst om meer informatie.

Meer informatie:

https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/arbobeleid/pago

Preventief Medisch Onderzoek | Stigas

Gezondheidscheck - Doorzaam

Factsheets Agrarische en groene sectoren 2024 | Stigas

Hoe werkt het bij Stigas?

Als je als werkgever een PAGO/PMO regelt via Stigas, dan:

1. Kijk je samen met Stigas welke onderdelen van het PAGO van toepassing zijn
2. Lever je gegevens aan van je medewerkers en stel je de datum van uitvoer vast
3. Krijgen je medewerkers een uitnodiging.
4. Vullen je medewerkers een online vragenlijst in.
5. Doen je medewerkers mee aan een gezondheidscheck op locatie van het bedrijf.
6. Krijgen je medewerkers in hun dashboard persoonlijk advies.
7. Bij meer dan 15 deelnemers ontvang je als werkgever een rapport met een geanonimiseerd overzicht van de resultaten en een advies. Je kan dan de nodige maatregelen nemen.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Toelichting op de maatregelen

Persoonlijke beschermingsmiddelen kunnen hinder geven en worden daarom niet altijd (goed) gebruikt. Daarom is het beter risico's zo veel mogelijk bij de bron aan te pakken. De regel is dat persoonlijke beschermingsmiddelen pas mogen worden gebruikt als de risico's niet op een andere manier kunnen worden beperkt. Ze zijn dus altijd het sluitstuk bij het treffen van maatregelen.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Persoonlijke beschermingsmiddelen zijn geschikt zijn voor de risico's waartegen ze bescherming bieden.
- ✓ Persoonlijke beschermingsmiddelen leveren zelf geen extra risico op.
- ✓ Persoonlijke beschermingsmiddelen worden beschikbaar gesteld door de werkgever. In het geval van stagiaires is wenselijk om de verstrekking van de persoonlijke beschermingsmiddelen met de school af te stemmen. Welke zijn er nodig en wie stelt deze ter beschikking, via school/leerling zelf of de werkgever.
- ✓ De werknemer weet dat hij, na instructie van de werkgever, verplicht is ze te gebruiken.

Maatregelen

- → Ga na of en bij welke werkzaamheden persoonlijke beschermingsmiddelen noodzakelijk zijn en ga na of het risico niet op een andere manier weggenomen kan worden.
- → Ga na aan welke eisen persoonlijke beschermingsmiddelen moeten voldoen om voldoende bescherming te bieden tegen de risico's.
- → Stel in overleg met de werknemers passende en goede persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking.
- → Maak duidelijke afspraken over onderhoud en vervanging van de persoonlijke beschermingsmiddelen.
- → Geef de werknemers voorlichting over de risico's die ze lopen en waarom ze persoonlijke beschermingsmiddelen moeten gebruiken en hoe ze die het beste kunnen gebruiken.
- → Houd toezicht op het (juiste) gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen.
- → Neem maatregelen als medewerkers hun persoonlijke beschermingsmiddelen niet gebruiken. Deze maatregelen zijn vooraf besproken met OR of personeelsvertegenwoordiging.
- → zie ook de arbocatalogus over geluid en werkschoeisel.

Checklist

- [ ] Check: heb ik alle persoonlijke beschermingsmiddelen bij me voor het werk van vandaag?
- [ ] Zijn ze in goede staat?
- [ ] Heb ik voldoende instructies ontvangen van de werkgever?
- [ ] Is het gebruik van de middelen verplicht of aanbevolen?
- [ ] Maak de persoonlijke beschermingsmiddelen aan het eind van de werkdag goed schoon en berg ze op.

Toelichting op de maatregelen

- Maak een weloverwogen keuze. De keuze van persoonlijke beschermingsmiddelen en de manier waarop ze moeten worden gebruikt, worden bepaald met de risico-inventarisatie en -evaluatie, en zijn afhankelijk van:
- - de ernst van het gevaar;
- - de tijdsduur van de werkzaamheden;
- - de frequentie van de blootstelling;
- - de specifieke kenmerken van de werkplek;
- - de combinatie met andere beschermingsmiddelen;
- - ergonomische eisen aan taak en werkomgeving;
- - het draagcomfort;
- - de mogelijkheid van onderhoud en vervanging.
- - Stem de persoonlijke beschermingsmiddelen af op de gebruiker.
- Zorg voor voldoende en geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen en stel deze kosteloos beschikbaar.
- Spreek met uitzendbureaus en/of scholen af wie voor de uitzendkrachten en/of studenten/stagiaires de persoonlijke beschermingsmiddelen regelt.
- Zie erop toe dat medewerkers de persoonlijke beschermingsmiddelen conform de bedrijfsafspraken gebruiken en onderhouden.

Wat u verder nog moet weten

- Voer een persoonlijke beschermingsmiddelen beleid. Dit houdt het volgende in:
- - Zorg voor een actuele Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E) en een plan van aanpak. Maak een eerste beoordeling. De beoordeling heeft tot doel zicht te krijgen op het tot dan toe gevoerde beleid: wat is er tot nu toe op het gebied van persoonlijke beschermingsmiddelen gedaan? Welke worden gebruikt en wat is er in de organisatie op dit gebied vastgelegd?
- - Leg in de bedrijfsregels vast welke persoonlijke beschermingsmiddelen verplicht zijn.
- - Maak duidelijke afspraken met bezoekers, zorg ervoor dat deze tijdens werkzaamheden buiten een betreffende gevarenzone blijven. Stel anders ook aan de bezoekers benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking.
- - Bepaal aan welke eisen de persoonlijke beschermingsmiddelen moeten voldoen.
- Bij de verstrekking van de persoonlijke beschermingsmiddelen is het aan te bevelen de gebruiker te laten tekenen voor ontvangst en het gebruik.

- Zorg dat duidelijk is wie het onderhoud uitvoert en wanneer dat moet gebeuren.
- Geef aan hoe de vervanging en afvoer van verouderde of defecte persoonlijke beschermingsmiddelen is geregeld.
- Geef voorlichting en instructie aan de gebruikers.
- Leg taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden vast.
- Houdt toezicht op het gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Pas zo nodig de vooraf bekend gemaakte sancties toe.
- Evalueer periodiek het gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen en voer, waar nodig, verbeteringen door.

Psychosociale arbeidsbelasting (PSA)

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Onder psychosociale arbeidsbelasting (PSA) wordt verstaan: werkdruk, seksuele intimidatie, discriminatie, agressie, geweld en pesten tijdens het werk. In de paardenhouderij is specifiek aandacht nodig voor werkdruk. Deze kan ontstaan door een toenemende hoeveelheid werk in piekperiodes, uitval van medewerkers en bijvoorbeeld door planningsproblemen. In de paardenhouderij is er vaak sprake van gespecialiseerde functies. Hoe meer gespecialiseerd het werk is (hoe hoger men is opgeleid), hoe meer behoefte men heeft om het werk naar eigen vrijheid in te delen. Als dat niet lukt of niet wordt toegestaan, is dit van invloed op de ervaren werkdruk en het ontstaan van stress. Ook slechte communicatie of omgangsvormen tussen leiding en medewerkers of medewerkers onderling kunnen stress veroorzaken.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Werkdruk leidt niet tot gezondheidsklachten.
- ✓ Seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten komen niet voor in de sector.

Maatregelen

- → Inventariseer samen met medewerkers (en de OR of personeelsvertegenwoordiging als het bedrijf hierover beschikt) waar zich knelpunten voordoen in de werkdruk.
- → Zorg dat de hoeveelheid werk in relatie tot de beschikbare tijd niet te groot is.
- → Zorg voor een logisch geheel van taken, afgestemd op de capaciteiten van de medewerker. Zorg dat er voldoende beroep wordt gedaan op leren en kennis verwerven.
- → Zorg voor een goede organisatie en planning van het werk.
- → Zorg voor contactmogelijkheden met het bedrijf.
- → Maak afspraken over omgangsvormen.
- → Zorg dat er een vertrouwenspersoon is aangesteld en dat deze bekend is bij alle medewerkers.

Checklist

- ☐ Als u denkt het werk niet aan te kunnen: geef bij uw leidinggevende aan.
- ☐ Maak gebruik van de geplande pauze, zelfs als u denkt dat u daar eigenlijk 'geen tijd' voor heeft.

- [ ] Maak gebruik van opleidings- en trainingsmogelijkheden om uw kennisniveau op peil te houden en uw inzet binnen het bedrijf te vergroten.
- [ ] Werk mee aan een goede werksfeer.
- [ ] Spreek collega's aan op ongewenst gedrag, of kaart dit aan tijdens het werkoverleg.
- [ ] Meld ongewenst gedrag bij uw leidinggevende of een vertrouwenspersoon.

Toelichting op de maatregelen

Inventarisatie, organisatie en voorbereiding

- Inventariseer – bijvoorbeeld in het kader van de RI&E – in uw organisatie waar en wanneer zich werkdruk en/of ongewenst gedrag voordoet. Maak gebruik van de werknemersvragenlijsten.
- Geef voorlichting over werkdruk, seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten. Zorg ervoor dat er in de organisatie gesproken kan worden over werkdruk en omgangsvormen. Voorbeeld van een gedragscode zie bijlage 1.
- Zorg dat medewerkers weten waar zij met eventuele klachten en voorstellen terecht kunnen. Klachtenregeling ziebijlage 2.
- Ook het ziekteverzuim kan wijzen op werkdruk of werkstress.
- Voor individuele medewerkers is er een checklist om te bekijken of er signalen zijn die wijzen op stress. Zie bijlage 3.
- Leidinggevenden kunnen voor onderzoek naar stressignalen de checklist teamniveau gebruiken. Zie bijlage 4.
- Bespreek met de leidinggevenden en medewerkers hoe te hoge werkdruk en ongewenst gedrag voorkomen kan worden. Voor mogelijke maatregelen zie bijlage 5.
- Plan minimaal 1 x per jaar een functioneringsgesprek waarin Psychosociale arbeidsbelasting aan de orde komt.
- Bespreek dan ook of de medewerker het eigen werk goed aan kan, of men het werk te ingewikkeld of juist te eenvoudig vindt, welke aanvullende opleiding en/of instructie men nodig denkt te hebben en of er al dan niet problemen worden ervaren in de omgang met leiding en/of collega's.
- Zorg dat leidinggevenden PSA bespreekbaar kunnen maken, zowel bij individuele medewerkers als in hun team. Zij moeten bovendien signalen van werkdruk of ongewenst gedrag kunnen herkennen, zodat zij tijdig met hun medewerkers kunnen spreken en kunnen ingrijpen.

Organisatie van het werk

- Zorg voor een duidelijke werkplanning met zo min mogelijk verstoringen, bijvoorbeeld de juiste mensen op de juiste plaats, materialen / hulpmiddelen op tijd op werkplek, tijdige (bij-)scholing.
- Zorg dat drukke periodes in het werk afgewisseld worden met minder drukke periodes. Geef medewerkers informatie over wat ze te wachten staat, zodat zij hier ook bij hun privéleven rekening mee kunnen houden.
- Maak duidelijke afspraken over werktijden, werkrooster, overwerk en compensatie van overwerk.

Inhoud van het werk

- Zorg voor een taakinhoud die bestaat uit voorbereidende, uitvoerende en ondersteunende taken. Dit om eenzijdigheid in het werk tegen te gaan.
- Zorg voor afwisseling in het werk. Dit betekent naast routinematige (vaak eenvoudige) werkzaamheden ook

werkzaamheden, die meer creativiteit en aandacht van de medewerkers eisen (moeilijkheidsgraad).
- Zorg dat medewerkers zelf invloed kunnen uitoefenen op het werktempo, de werkmethode en de werkvolgorde (autonomie).
- Voorkom dat medewerkers hele dagen kort-cyclische taken uitvoeren. Vaak zijn dit werkzaamheden met weinig regelmogelijkheden en een verhoogde kans op RSI (CANS: klachten aan armen nek en/of schouders), bijvoorbeeld bij hogedrukreinigen.
- Zorg voor informatie over de werkinhoud. Het onvoldoende op de hoogte zijn van wat iemand moet doen, kan een bron van onzekerheid en stress zijn bij medewerkers. zie bijlage 4.
- Geef medewerkers voldoende regelmogelijkheden en beslissingsbevoegdheid, behorend bij hun functie.
- Zorg voor sociale en functionele contacten tijdens het werk. Dit bevordert niet alleen het welbevinden van de medewerker, maar ook het goed uitvoeren van de verschillende taken.

Omvang van het werk

- Zorg voor een juiste verhouding tussen de omvang van de werkzaamheden en de tijd die er voor staat.
- Zorg voor naleving van de werktijdenregeling met bijbehorende pauzes. Deze zijn vastgelegd in de(CAO).
- Voorkom overwerk en zorg voor goede compensatie van overwerk.
- Geef medewerkers de mogelijkheid om vrije dagenenvakanties op te nemen.
- Denk mee met mensen die korter willen werken, bijvoorbeeld vanwege privésituaties.

Ongewenst gedrag

- Stel een gedragscode op (bijlage 1) hoe men in de organisatie met elkaar om wil gaan. Hebben medewerkers veel te maken met derden, dan kunnen in de gedragscode ook de gewenste omgangsvormen met derden opgenomen worden. Op internet zijn diverse voorbeelden van gedragscodes te vinden.
- Stel een gedragscode bij voorkeur op samen met medewerkers. Dan wordt het iets 'van ons'. Gebruik in ieder geval geen kant-en-klare gedragscode van een andere organisatie, maar maak er een eigen code van.
- Maak duidelijk dat ongewenst gedrag niet wordt getolereerd. Niet alleen door dit uit te dragen maar ook te handelen als dat nodig is.
- Zorg voor een duidelijke procedure en neem afspraken ten aanzien van seksuele intimidatie, agressie en geweld en pesten op in het bedrijfsreglement.
- Check regelmatig, bijvoorbeeld een keer per ½ jaar de omgangsvormen in het bedrijf.
- Denk ook aan uitzendkrachten, stagiairs, gedetacheerden of andere losse krachten. Zij zijn vaker slachtoffer van ongewenst gedrag.
- Maak een klachtenregeling waarin men terecht kan bij de leidinggevende of een aanspreekpunt binnen of buiten het bedrijf (vertrouwenspersoon).
- Zorg voor scholing van leidinggevenden hoe om te gaan met conflicten en problemen.
- Zorg er voor dat mensen, die werkelijk slachtoffer zijn geworden van een incident (bijv. handtastelijkheden, geweld) de juiste hulp en (na)zorg krijgen. Houdt zeker de eerste zes weken de vinger aan de pols en bespreek met de bedrijfsarts mogelijkheden voor professionele hulp als de medewerker hier om vraagt of als de medewerker niet of onvoldoende herstelt (bijv. schrikachtig blijft, geïrriteerd, somber of lusteloos is).

Wat u verder nog moet weten

- Stressbevorderende factoren uit het privéleven kunnen een rol spelen bij het ervaren van werkdruk.
- Positieve waarderingen, zoals een schouderklopje, snel reageren op verbetersuggesties of klachten van medewerkers, spelen een belangrijke rol in het voorkomen van te hoge psychosociale arbeidsbelasting.

Instrumenten die gebruikt kunnen worden

- Risico-inventarisatie en –evaluatie
- Medewerkerstevredenheidsonderzoek.
- Cursus leiding geven, agressietraining enz.

Meer informatie:

- Arboportaal over werkdruk
- Arboportaal over seksuele intimidatie
- Arboportaal over agressie en geweld

Reiniging- en ontsmettingsmiddelen

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Toelichting op de maatregelen
- Checklist
- Medewerkers die een groter risico lopen
- Meer informatie
- Toetsing Arbeidsinspectie

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

Om een volgende groep dieren te beschermen tegen infecties worden de mogelijke ziekteverwekkende organismen, die op het bedrijf achter zijn gebleven, verwijderd. Hierbij wordt vaak gebruik gemaakt van reinigings- en ontsmettingsmiddelen. Bij een uitbraak moet wettelijk gebruik worden gemaakt van ontsmettingsmiddelen. Bij werken met reinigings- en ontsmettingsmiddelen kunnen risico's voor de gezondheid voorkomen. Blootstelling kan plaatsvinden via inademing van dampen of via de huid. De gezondheidsrisico's zijn afhankelijk van de eigenschappen van het gebruikte middel. De kans op inademing is vooral aanwezig bij verneveling en/of bij stoffen met vluchtige eigenschappen. Verneveling komt bijvoorbeeld voor bij het werken met de hogedrukspuit.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Het werken met reinigings- en ontsmettingsmiddelen leidt niet tot gezondheidsklachten of veiligheidsrisico's.

Maatregelen

- → Zorg voor een goede dier- en stalhygiëne.
- → Wees kritisch bij het gebruik van middelen, ga na of gebruik wel noodzakelijk is.
- → Werk alleen met toegelaten middelen die zijn toegestaan door het Ctgb.
- → Kies voor middelen met zo min mogelijk gevaarlijke stoffen.
- → Kies de minst schadelijke toepassingsmethode, bijvoorbeeld door spuiten met een zo laag mogelijke druk en een ontsmettingswagen met doseerapparatuur.
- → Gebruik de reinigings- en ontsmettingsmiddelen conform de genoemde maatregelen in het veiligheidsinformatieblad.
- → Maak een werkinstructie (inclusief aandacht voor de vereiste beschermingsmaatregelen) voor de medewerkers die met de gevaarlijke stoffen werken. Laat alleen geïnstrueerde medewerkers het ontsmettingswerk doen. Zorg dat de medewerkers die met de gevaarlijke stoffen werken op de hoogte zijn van de aanwezige chemische stoffen en de risico's.

- Geef alle medewerkers die met de gevaarlijke stoffen in aanraking kunnen komen minstens 1 maal per jaar voorlichting over de risico's van deze gevaarlijke stoffen.
- Ventileer tijdens het werk zoveel mogelijk door het open zetten van ramen en deuren.
- Zorg bij de planning van de werkzaamheden ervoor dat zo weinig mogelijk personen in aanraking komen met de toegepaste middelen.
- Eet, rook en drink niet tijdens de werkzaamheden.
- Op de werkvloer mag de hoeveelheid gevaarlijke stof niet groter zijn dan de dagvoorraad.

Toelichting op de maatregelen

Voorkomen is beter dan genezen

- Bij een goede dier- en stalhygiëne zijn in veel gevallen minder middelen nodig. Beperk ziektedruk; voorkom het ontstaan van ziekten door een optimale dierhygiëne, dierverzorging, vaccinatie etc.
- Probeer (indien mogelijk) zoveel mogelijk kant en klare producten te kopen, zodat er niet zelf gemengd hoeft te worden.

Voorlichting en instructie medewerkers

- Een goede werkinstructie is belangrijk als je reinigings- en ontsmettingsmiddelen gebruikt. De werkinstructie dient te worden afgestemd op de werkzaamheden die ze doen.
- Degene die met de gevaarlijke stoffen werken moeten weten wanneer, waar, welke middelen gebruikt worden, waar ze worden bewaard en welke eisen er worden gesteld aan toepassing buiten of binnen. Vragen die van belang zijn:
  - Weten medewerkers welke gezondheidsrisico's ze kunnen lopen en hoe ze zich daartegen kunnen beschermen?
  - Is voor iedereen duidelijk op welke wijze blootstelling wordt voorkomen?
  - Weet men hoe moet worden omgegaan met persoonlijke beschermingsmiddelen zoals; masker, handschoenen en kledingstukken?
  - Weten de medewerkers waar de geschikte EHBO-middelen liggen?
- Daarnaast is het belangrijk dat er jaarlijks een voorlichting over de risico's van gevaarlijke stoffen aan alle medewerkers wordt gegeven.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zolang er geen alternatieven zijn, is het belangrijk dat medewerkers zichzelf beschermen. Faciliteer daarom het dragen van nitrilrubber handschoenen, kunststof spuitkleding en een volgelaatmasker met een specifiek filter afgestemd op het gebruikte middel. Zie ook het arboblad 'Persoonlijke beschermingsmiddelen'.

Checklist

- ☐ Ga voor het ontsmetten na wat de risico's van het middel zijn en welke maatregelen genomen moeten worden om je gezondheid te beschermen. Gebruik hierbij de werkinstructie en het veiligheidsinformatieblad.
- ☐ Draag geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen conform het advies in het veiligheidsinformatieblad, bijvoorbeeld nitrilrubber handschoenen, kunststof spuitkleding en een volgelaatmasker met een specifiek filter afgestemd op het gebruikte middel, zie uitwerking "persoonlijke beschermingsmiddelen".

- [ ] Ventileer tijdens het werk zoveel mogelijk.

- [ ] Eet, rook en drink niet tijdens de werkzaamheden.

Medewerkers die een groter risico lopen

Kinderen en Jeugdigen

- Kinderen 15 jaar en jonger: Werken met reinigings- en ontsmettingsmiddelen is niet toegestaan.
- Jeugdigen16- en 17-jarigen: Werken met stoffen alleen onder toezicht: bij stoffen gekenmerkt als “irriterend” of “bijtend”, of waarbij op de verpakking staat dat de stof schadelijk is met als toevoeging “onherstelbare effecten niet uitgesloten”.

Zwangere medewerkers

- Blootstelling aan reinigings- en ontsmettingsmiddelen zo veel mogelijk voorkomen.
- Let op gevaarlijke stoffen die schade aan de ongeboren vrucht kunnen opleveren. Let hierbij ook op ongewilde gebeurtenissen of risico van incidenten. Zie ook het arboblad ‘Zwangeren en Arbeid’.

Anderstalige medewerkers

- Instrueer de medewerkers aantoonbaar en in begrijpelijke taal over de gevaren van blootstelling aan reinigings- en ontsmettingsmiddelen. Check of men de instructie begrepen heeft.

Meer informatie

- CTGB Toelatingen databank

Kijk voor meer informatie ook in de arbocatalogus bij:

- Persoonlijke beschermingsmiddelen
- Werken met de hogedrukspuit (tot 250 bar).

Toetsing Arbeidsinspectie

Dit onderwerp in de Arbocatalogus is op 21-10-2022 positief getoetst door de Arbeidsinspectie op de volgende artikelen uit het Arbobesluit:

- Gevaarlijke stoffen: 4.1c
- Persoonlijke beschermingsmiddelen: 8.3

Scheren van paarden

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

De meeste paarden worden alleen in het najaar en in de winter geheel geschoren.
Het scheren op zich vraagt enige routine. Een paard moet ook wennen aan het geluid van het (elektrisch) scheerapparaat. Een aantal onderdelen van het paard zijn wat lastiger te scheren, zoals het hoofd, de liezen en de benen.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Paarden worden geschoren in gecontroleerde omstandigheden, waarbij door hulpmiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen de lichamelijke belasting en de veiligheid gewaarborgd zijn.

Maatregelen

- → Plan voldoende tijd in voor het scheren.
- → Gebruik indien nodig een praam of een lichte verdoving (sederen).
- → Laat bij voorkeur het paard door een assistent vasthouden.
- → Draag zelf gemakkelijke kleding zonder loshangende delen (touwtjes et cetera).
- → Pas op met water en elektriciteit.
- → Voorkom blootstelling aan stof.
- → Scheer niet in vochtige ruimten en vochtige omstandigheden.

Checklist

- ☐ Neem de tijd, maak van scheren geen haastklus.
- ☐ Scheer in een droge ruimte.
- ☐ Gebruik veiligheidsschoenen of laarzen met een rubberen zool.
- ☐ Zorg voor voldoende ventilatie of gebruik een stofkapje.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Laat paarden wennen aan het scheren (onder andere aan het geluid van het scheerapparaat).
- Neem voor een paard dat voor het eerst wordt geschoren ruim de tijd om het dier aan het scheerapparaat te laten wennen.
- Spreid het scheren (van meerder paarden) over meerdere dagen.
- Scheer altijd in een droge ruimte en dus niet op de afspuitplaats.
- Gebruik geen verlengsnoeren, maar zorg ervoor dat in de (droge) scheerruimte meerdere wandcontactdozen aanwezig zijn.
- Ventileer de scheerruimte goed om blootstelling aan fijne stofdeeltjes te voorkomen.

Gereedschap, machines en apparaten

- Gebruik bij voorkeur een snoerloos scheerapparaat (met accu). Op de foto ziet u een Liscop Equiclip 1600.
- Werk als dat mogelijk is met een dubbel gezekerd scheerapparaat achter een aardlekschakelaar.
- Laat het apparaat conform NEN 3140 keuren.
- Stem de frequentie van keuring af op het gebruik van het apparaat. Een periodieke keuring is aan te bevelen.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Als de scheerruimte niet goed kan worden geventileerd: draag een stofkapje van P2-kwaliteit.
- Draag veiligheidsschoeisel met een rubberen zool.
- Draag goed passende kleding en eventueel een wegwerpoverall; paardenharen kunnen overal doordringen.

Wat u verder moet weten

Ter vervanging van de vacht dient het paard voldoende te worden beschermd tegen weersinvloeden. Hiervoor wordt in de regel een deken opgelegd. Deze deken dient goed passend te zijn en bij voorkeur voorzien van een bilriem. Meestal wordt het hele paard geschoren, maar dit is niet altijd nodig. Een paard kan ook alleen op die plaatsen worden geschoren waar het veel zweet en/of warmte kwijt kan raken. Deze paarden hoeven afhankelijk van het weer en het scheermodel niet altijd een deken op.

Tillen van producten

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

In de paardenhouderij wordt, afhankelijk van aard en grootte van het bedrijf, gebruik gemaakt van in zakken of pakken verpakte producten (o.a. paardenbrokken, havermixen, voederpeen, bodemstrooisel, hooibalen, etc.). De verpakte producten zijn in de regel niet zwaarder dan 25 kg. Afhankelijk van de frequentie de omstandigheden waaronder wordt getild kan dit op langere termijn rugklachten veroorzaken.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Verpakte producten zwaarder dan 23 kg worden alleen met behulp van hulpmiddelen of met meerdere personen getild en verplaatst.
- ✓ De in te zetten hulpmiddelen (bij zakken onder de 25 kg) zijn afgestemd op de frequentie en de omstandigheden waaronder wordt getild.
- ✓ In afwijking van de norm van 23 kg geldt de brancheafspraak dat incidenteel verpakkingen (bijvoorbeeld zakken met brokken) tot een gewicht van 25 kg mogen worden getild.

Maatregelen

- → Gebruik zoveel mogelijk voer uit silo (bulkopslag).
- → Gebruik verpakte producten van maximaal 25 kg. Zet de verpakte producten op hoogte weg zodat ze weer op hoogte kunnen worden opgenomen.
- → Voorkom handmatig tillen en transport door de inzet van hulpmiddelen zoals een zakkenlift, steekwagen, kruiwagen of loadertje.
- → Til met meerdere personen.

Checklist

- ☐ Maak gebruik van de aanwezige tilhulpmiddelen.
- ☐ Til gewichten van meer dan 25 kg met meerdere personen

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Ga als meerdere keren per week en meerdere keren per dag moet worden getild na (of laat dit nagaan) of de tilsituatie acceptabel is. Incidenteel tillen levert meestal geen problemen op, maar ook het frequent tillen van kleinere gewichten kan op termijn klachten veroorzaken.

Opleiding en instructie

- Geef de werknemers een training over de juiste tilhouding en tiltechnieken.

Wat u verder moet weten

NIOSH-methode
Voor de beoordeling van tilsituaties is de NIOSH-methode de meest toegepaste en volledige methode. Er wordt een maximaal tilgewicht gehanteerd van 23 kg per persoon. Dit betekent dat niet meer dan 23 kg per persoon mag worden getild en niet meer dan 46 kg met twee personen. Het gewicht van 23 kg geeft aan dat tillen veilig is, als onder ideale omstandigheden (niet te ver reiken, niet te vaak en te lang tillen, niet te hoog tillen en te hoog stapelen, niet te veel met de rug draaien en de last goed beet kunnen pakken) aan deze norm wordt voldaan. Als de omstandigheden niet ideaal zijn, dan is het maximaal toegestane tilgewicht veel lager.
Dit gewicht wordt vermenigvuldigd met 6 factoren waaruit de tilindex wordt berekend. Bij een tilindex van:

- 1 of lager zijn geen maatregelen nodig.
- tussen 1 en 2 zijn maatregelen nodig binnen afzienbare tijd.
- hoger dan 2 zijn direct maatregelen noodzakelijk.

Bepaal het maximale tilgewicht voor uw eigen werksituatie

Uitzendkrachten

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Toelichting op de maatregelen
- Checklist voor de dagelijkse praktijk
- Wat je verder nog moet weten
- Meer informatie

Goedgekeurd door Sociale Partners

Geactualiseerd: maart 2024

Volgens de Arbowet en Arbeidstijdenswet zijn uitzendkrachten gelijk aan werknemers in loondienst. Dat betekent dat je als inlener van uitzendkrachten werkgever bent en moet zorgen voor een gezonde en veilige werkplek. Als er een ongeval op het werk plaatsvindt en de veiligheid is niet op orde dan ben je als inlener dus aansprakelijk. Ook moet je als inlener zorgen dat persoonlijke beschermingsmiddelen voor medewerkers in eigen dienst en uitzendkrachten hetzelfde beschermingsniveau bieden.

Je hebt als bedrijf ook te maken met de uitzendorganisatie. Het is daarom belangrijk om duidelijke afspraken te maken met de uitzendorganisatie over veilig en gezond werken.

Omdat het werk vaak van tijdelijke aard is, kunnen er daarnaast specifieke aandachtspunten zijn voor uitzendkrachten. Denk aan:

- informatieachterstand over het werk, de risico's en afspraken hierover
- onzekere positie van de uitzendkracht, angst om zaken kenbaar te maken omdat men het werk niet wil kwijtraken
- minder binding met collega's door het tijdelijke karakter van het werk.

Veel uitzendkrachten zijn anderstalig. Bekijk ook de arbocatalogustekst Anderstalige en laaggeletterde medewerkers.

Wat is de gewenste situatie?

- De uitzendorganisatie heeft voordat uitzendkrachten aan het werk gaan al zicht op de veiligheids- en gezondheidsrisico's en bijbehorende maatregelen in het bedrijf van de inlener.
- Als bedrijf heb je inzicht in de veiligheids- en gezondheidsrisico's voor uitzendkrachten en neem je passende maatregelen.
- De uitzendkrachten zijn aantoonbaar voorgelicht en geïnstrueerd over de arbeidsomstandigheden en kunnen hun werk zonder risico's voor veiligheid, gezondheid en welzijn uitvoeren.
- Uitzendkrachten moeten op grond van de Arbowet en de Arbeidstijdenwet gelijk behandeld worden als medewerkers in eigen dienst.

Maatregelen

- Stel bij de werving en selectie van uitzendkrachten vast aan welke eisen uitzendkrachten moeten voldoen qua kennis en vaardigheden om veilig en gezond te kunnen werken.
- Bespreek werkomstandigheden en eisen t.a.v. gezond en veilig werken met de uitzendorganisatie, en leg afspraken duidelijk vast. (zie toelichting).
- Inventariseer de risico's van het werk van uitzendkrachten, bekijk of er specifieke maatregelen nodig zijn voor deze groep, en beoordeel deze regelmatig.
- Geef (aantoonbare) instructies en voorlichting over de werkafspraken en arbeidsomstandigheden (zo nodig in meerdere talen) en houd toezicht op de naleving ervan.
- Meld ongevallen met uitzendkrachten aan de uitzendorganisatie én zo nodig aan de Nederlandse Arbeidsinspectie.
- Zorg dat de vertrouwenspersonen bekend en beschikbaar zijn voor uitzendkrachten.

Toelichting op de maatregelen

Werving en selectie van uitzendkrachten

- Denk na voor welke werkzaamheden de inzet van uitzendkrachten nodig is, en of het mogelijk is medewerkers in loondienst te nemen.
- Bepaal wat de eisen zijn ten aanzien van veilig en gezond werken, denk aan basisveiligheid VCA, aantoonbare opleiding voor specifieke machines of arbeidsmiddelen en de benodigde werkervaring.
- Bepaal wat de eisen zijn ten aanzien van de taalvaardigheid van de uitzendkracht (niveau spreken, begrijpen, lezen, schrijven) en toets deze zo nodig. (Zie voor meer tips **het E-book veilig en gezond werken met internationale medewerkers**).

Afstemming met de uitzendorganisatie

- Stel vooraf vast wie vanuit het bedrijf:

1. toeziet op de uitvoering van het werk door de uitzendkracht
2. verantwoordelijk is voor de veiligheid van het werk en de werkplek
3. werkinstructies geeft
4. persoonlijke beschermingsmiddelen verstrekt met bijbehorende instructie
5. contactpersoon is voor de uitzendkracht en de uitzendorganisatie
   Zie erop toe dat dit wordt uitgevoerd.

- Stuur als input voor de werving en selectie **informatie over de functie, vereiste kwalificaties, risico's van het werk en hoe hiermee om te gaan** naar de uitzendorganisatie. Gebruik hiervoor de handige **Arbochecklists** in meerdere talen.
- Vul als inlener de algemene versie en de versie voor de land- en tuinbouw in. Het is belangrijk dat je dit als inlener doet, omdat alleen jij zicht hebt op de risico's. Naast veiligheidsrisico's gaat het ook om de fysieke en psychosociale belasting in het werk.
- Voeg de checklists, eventueel aangevuld met bedrijfsspecifieke instructies (bedrijfsvoorlichtingsmateriaal), indien van toepassing in meerdere talen, bij de opdrachtovereenkomst.
- De **Arbochecklists** worden, voordat de werkzaamheden starten, door de uitzendorganisatie aan de uitzendkracht verstrekt. Check bij de uitzendkrachten of zij deze ontvangen hebben.
- Maak afspraken over persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's):
  - Het inlenende bedrijf verstrekt de PBM's en geeft bijbehorende instructies.

- Uitzendkrachten krijgen PBM's met hetzelfde beschermingsniveau als eigen medewerkers. Hiervoor mag geen financiële vergoeding aan de uitzendkracht gevraagd worden (wel eventueel een billijke borg die terugbetaald wordt bij vertrek)
- De inlener ziet toe op de kwaliteit en het juiste gebruik van PBM's. Uitzendkrachten mogen zonder de juiste PBM's niet werken.
- Eventueel kan afgesproken worden dat de uitzendorganisatie de PBM's verstrekt. Deze moeten hetzelfde beschermingsniveau bieden als de PBM's van medewerkers in eigen dienst van de inlener. Het uitzendbureau mag hiervoor ook geen bijdrage vragen aan de uitzendkracht. De inlener blijft zélf verantwoordelijk voor gebruik van de juiste PBM's en het toezicht hierop.
- PBM's blijven eigendom van de inlener of uitzendorganisatie De uitzendkracht kan niet verplicht worden de PBM's zelf aan te schaffen of over te nemen.
- Overleg met de uitzendorganisatie als de uitzendkracht de PBM's niet volgens instructies wil gebruiken.
- Leg de afspraken over PBM's tussen inlener en uitzendorganisatie vast.

Inventarisatie en beleidsmatige aanpak

- Inventariseer – in het kader van de RIE (link toevoegen naar item Arbobeleid) – waar zich risico's voordoen bij het werken met uitzendkrachten.
- Neem maatregelen. Denk aan het vertalen van werk- en veiligheidsinstructies en werkafspraken.
- Denk ook aan risico's voor de communicatie als men de Nederlandse taal niet begrijpt en/of spreekt of omdat men laaggeletterd is. Zie ook de arbocatalogustekst **Anderstaligen**.

Het geven van instructies en voorlichting

- Geef de uitzendkracht voor het werk start informatie over het werk, de risico's en de veiligheidsmaatregelen. Denk hierbij ook aan:
  - de bedrijfsregels en omgangsvormen
  - kennismaking met contactpersonen (leidinggevende, preventiemedewerker, medewerker(s) personeelszaken)
  - wat te doen bij calamiteiten (vluchtroutes/wie zijn de bhv'ers)
  - voorlichting en instructies over de risico's in het werk en hoe daarmee om te gaan.
  - gebruik van PBM's en bijbehorende instructies
  - welke werkzaamheden mag de uitzendkracht wel en niet uitvoeren?
  - wat is de verantwoordelijkheid van de medewerker zelf?
  - maak een rondgang door het bedrijf
- Communiceer in begrijpelijke taal.
- Geef alle noodzakelijke informatie ook op schrift aan de medewerker, zo nodig in zijn/haar eigen taal in combinatie met beeldtaal: foto's, tekeningen, pictogrammen of film. Leg vast wie de instructies ontvangen hebben.
- De medewerker mag pas zelfstandig aan het werk als de instructies begrepen zijn. Begeleid een nieuwe uitzendkracht de eerste tijd. De begeleider is in staat om te communiceren met de nieuwkomer en toetst of de nieuwe medewerker de instructies voldoende heeft begrepen en het werk goed en veilig kan doen. Neem eventueel een schriftelijke toets af.
- Plaats pictogrammen en/of beeldende werkinstructies op gevaarlijke machines en/of op gevaarlijke werkplekken.
- Geef leiding en houd toezicht op de werkplek in een taal die de medewerker begrijpt. Voor toezicht bij jongeren gelden bijzondere regels. Zie: '**deskundig toezicht jongeren**'.
- Ga regelmatig na of de medewerkers zich houden aan de werkafspraken.
- Als in de praktijk blijkt dat een uitzendkracht onvoldoende taalbeheersing voor de werkzaamheden heeft, dan mag de medewerker de werkzaamheden niet (meer) uitvoeren.
- Herhaal voorlichting en instructies periodiek (minimaal een keer per jaar) en als dingen veranderen.

Wat te doen bij een ongeval met een uitzendkracht?

- Informeer bij een bedrijfsongeval waarbij een uitzendkracht betrokken is geweest de uitzendorganisatie en overleg een kopie van de ongevalsrapportage aan de uitzendorganisatie en de uitzendkracht. Verder gelden dezelfde regels als bij een ongeval met een werknemer in loondienst: een ernstig ongeval, waarbij de uitzendkracht blijvend letsel oploopt, in een ziekenhuis wordt opgenomen of overlijdt, moet zo snel mogelijk door het inlenend bedrijf gemeld worden bij de Nederlandse Arbeidsinspectie. De uitzendorganisatie is naar verwachting vanaf 2025 ook verplicht een ernstig ongeval met een uitzendkracht te melden bij de Nederlandse Arbeidsinspectie (dubbele meldingsplicht).

Vertrouwenspersoon

- Zorg dat de uitzendkracht terecht kan bij een vertrouwenspersoon en maak dit ook kenbaar. Medewerkers kunnen bij de vertrouwenspersoon terecht met meldingen of klachten over ongewenst gedrag. Een vertrouwenspersoon kan in het eigen bedrijf worden aangewezen (mits hiertoe opgeleid), of extern (bijvoorbeeld zoals vastgelegd in de cao). Let op: de eigen personeelsfunctionaris of de bedrijfsarts kan geen vertrouwenspersoon zijn. Lees hier meer over de **Vertrouwenspersoon**.

Checklist voor de dagelijkse praktijk

Voor leidinggevende/begeleider:

- [ ] Ken je alle uitzendkrachten bij aanvang van het werk?
- [ ] Zijn alle medewerkers goed geïnstrueerd over veilig en gezond werken? Heb je gecheckt of de instructies begrepen zijn?
- [ ] Weet de uitzendkracht welke werkzaamheden hij wel en niet mag doen?
- [ ] Hebben de uitzendkrachten de juiste PBM's?
- [ ] Kent iedereen de gebruiken en omgangsvormen en weet men wie te benaderen bij vragen of problemen?
- [ ] Werken de uitzendkrachten volgens de instructies en afspraken? Geef zo nodig de instructie opnieuw. Of beslis dat de uitzendkracht werkzaamheden niet mag uitvoeren bij onvoldoende (taal) begrip of het niet (goed) gebruiken van de PBM's.
- [ ] Zorg dat uitzendkrachten onveilige situaties melden, ook als het risico met taal te maken heeft.

Voor uitzendkracht:

- [ ] Heb je alle informatie en instructies ontvangen zodat je veilig kunt werken?
- [ ] Heb je alle persoonlijke beschermingsmiddelen en weet je hoe je deze moet gebruiken?

- [ ] Weet je wat je moet doen en wie je moet alarmeren bij calamiteiten (ongevallen, brand)?

- [ ] Meld je het bij je leidinggevende/contactpersoon als iets niet in orde is.

Wat je verder nog moet weten

- Bij het inschakelen van uitzendorganisaties is het van belang dat dit een betrouwbare partij is. Hiervoor ben jij als inlener zelf aansprakelijk. Als het een malafide uitzendorganisatie betreft, kan dit grote gevolgen hebben. Ga dit dus altijd na. Aandacht voor veilig en gezond werken is hier ook een onderdeel van. Deze checklists kunnen hierbij helpen.
  - https://werkgeverslijn.nl/wp-content/uploads/2016/10/20220614-checklist...;
  - https://www.inspectie-checklist.nl/checklist/uitzendorganisaties
- Pas de arbeidsvoorwaarden voor uitzendkrachten op dezelfde wijze toe als op eigen medewerkers in gelijke of gelijkwaardige functies. Dit heeft betrekking op de arbeidsvoorwaarden (salaris en vergoedingen, arbeidstijden, rusttijden, pauzes, overwerk, nachtdiensten, de duur van de vakantie en het werken op feestdagen) en de arbeidsomstandigheden. Ook het beleid rondom ongewenst gedrag is van toepassing op uitzendkrachten.
- Uitzendkrachten hebben ook gelijke toegang tot de bedrijfsvoorzieningen of diensten. Denk aan kantines, kinderopvang- en vervoersfaciliteiten.
- De uitzendorganisatie is verantwoordelijk voor de verzuimbegeleiding en een contract met een arbodienst hiervoor. Zolang de uitzendovereenkomst duurt, krijgt de uitzendkracht bij verzuim loon doorbetaald en is de uitzendorganisatie verantwoordelijk voor de verzuimbegeleiding. Is de uitzendkracht nog ziek als de uitzendovereenkomst eindigt? Dan stopt het loon en kan recht ontstaan op een Ziektewetuitkering. Afhankelijk van de afspraken van de uitzendorganisatie met het UWV is óf het UWV óf de uitzendorganisatie verantwoordelijk voor de verzuimbegeleiding en de en betaling van de Ziektewetuitkering.
- De verantwoordelijkheid voor het aanbieden van een periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek (PAGO) ligt bij de inlener. De inhoud hiervan volgt uit de RIE en is gekoppeld aan de werkzaamheden van de persoon. Een Preventief Medisch Onderzoek (PMO) kan naast het PAGO meer onderdelen omvatten gericht op algemene gezondheidsrisico's, denk aan bepaling van cholesterol, gewicht, bloeddruk en glucose. Uitzendkrachten kunnen via hun uitzendorganisatie deelnemen aan een PMO (**lees meer**). In de praktijk worden de termen PAGO en PMO nog wel eens door elkaar gebruikt. Overleg bij vragen met de bedrijfsarts en check ook de cao voor eventuele afspraken hierover. Maak afspraken met het uitzendbureau over wie wat doet. Indien het uitzendbureau verantwoordelijkheid neemt voor het PAGO en/of PMO: ga dan altijd na of aan deze afspraken voldaan is.

Let op: voor bepaalde arbeid moet een medewerker een arbeidsgezondheidskundig onderzoek hebben ondergaan vóórdat het werk mag worden uitgevoerd (bijvoorbeeld bij werken met vervuilde grond). Voor arbeid waarbij mogelijk blootstelling aan gevaarlijke stoffen plaatsvindt (bijvoorbeeld toepassen van gewasbeschermingsmiddelen), moet de werkgever een PAGO aanbieden vóórdat de mogelijke blootstelling plaatsvindt, en deze tussentijds opnieuw periodiek aanbieden.

Meer informatie

Veilig en gezond werken:

- Arbochecklists Doorzaam: https://www.doorzaam.nl/werksituatie/arbochecklists/
- Handreiking arbomaatregelen uitzendwerk: https://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/overige-publicaties/2019/handr...
- Thema pagina Stigas uitzendkrachten werken veilig: www.uitzendkrachtenwerkenveilig.nl
- E-book in 8 stappen veilig en gezond werken met internationale (flex)medewerkers https://www.stigas.nl/e-book-8-stappen-

veilig-en-gezond-werken-met-inte...

- Informatie Stigas vertrouwenspersoon: https://www.stigas.nl/diensten/vertrouwenspersoon/

Aandachtpunten bij inschakelen uitzendorganisatie:

- Werkgeverslijn Checklist veilig inschakelen van derden: https://werkgeverslijn.nl/wp-content/uploads/2023/05/Checklist-veilig-e...
- Checklist uitzendorganisaties NLA: https://www.inspectie-checklist.nl/checklist/uitzendorganisaties

Voor uitzendkrachten:

- Doorzaam: https://www.doorzaam.nl/voor-de-uitzendkracht/

Veilig werken met een kleine shovel

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Goed en fout
- Toelichting op de maatregelen
- Meer informatie

Het werken met een shovel, bobcat of wiellader kan gevaarlijk zijn. De meest voorkomende risico's zijn:
aanrijdingen, afvallende lading en kantelgevaar. Kantelgevaar ontstaat vooral bij het rijden met een geheven bak, last (balen stro, kuilvoer) of het hijsen van loshangende lasten. Als de spoorbreedte kleiner wordt, neemt het kantelgevaar toe. Pas vooral op! Met de grote balen stro en kuil/ voordroogbalen.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ De werkplek en werkomgeving zijn zo veilig en gezond mogelijk.
- ✓ De shovel is veilig en wordt conform de gebruikshandleiding gebruikt en onderhouden.
- ✓ De medewerkers zijn voldoende deskundig en geïnstrueerd.
- ✓ De leiding houdt toezicht op de naleving van de gemaakte afspraken.
- ✓ De werkvloer is voldoende vlak en stabiel.

Maatregelen

- → Werk met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding.
- → Machines van voor 1995 zijn nagekeken volgens de richtlijn arbeidsmiddelen.
- → Voer indien nodig dagelijkse en periodieke controle en onderhoudstaak uit volgens de gebruikshandleiding.
- → Zorg dat de chauffeur/medewerker voldoende opleiding heeft gehad of een aantoonbare opleiding/ training heeft gevolgd met een CE-gemarkeerde machine, inclusief documentatie en gebruikshandleiding. Meer informatie: ipcgroen of Cumela .

Checklist

- ☐ Voorkom verrassingen en controleer vooraf het werkterrein op de aanwezigheid van sloten, greppels, taluds, boven- en ondergrondse leidingen, buizen, vervuiling en voorwerpen.
- ☐ Plaats eventueel een hek om onbevoegden te weren.
- ☐ Let extra op als de achteruitrijdsignalering is uitgeschakeld (vooral bij het uitmesten).

- [ ] Controleer de draagkracht van de bodem. Plaats eventueel schotten of leg rijplaten neer.
- [ ] Gebruik een machine met dieselmotor niet in een afgesloten ruimte. De uitlaatgassen zijn zeer schadelijk voor de gezondheid. Zorg voor voldoende ventilatie.
- [ ] Til nooit personen in de bak omhoog. Dit is levensgevaarlijk en niet toegestaan.
- [ ] Laat geen tweede persoon meerijden, tenzij er een volledig ingerichte extra zitplaats aanwezig is.
- [ ] Doe alleen die werkzaamheden waarvoor je opgeleid bent.
- [ ] Als de gebruikshandleiding ontbreekt: meld het bij de leidinggevende. Die moet er voor zorgen dat die zo spoedig mogelijk wordt geleverd.
- [ ] Zorg dat je altijd een mobiele telefoon bij je hebt als je alleen werkt.
- [ ] Zorg voor de aanwezigheid van een goede doeltreffende rolbeugel.
- [ ] De aanwezige veiligheidsgordel gebruiken.
- [ ] Scherm de punten van de bak of palletvorken af
- [ ] Houd de vork of bak in de lage stand, maar niet te laag. Anders wordt het wegdek of een verkeersdrempel geraakt bij het 'stuiteren' van de machine
- [ ] Plaats de bak in de laagste positie, iets voorover
- [ ] Zet de motor af
- [ ] Schakel de bedrijfsrem aan
- [ ] Haal de sleutel uit het contactslot
- [ ] Spring niet van de machine, gebruik de treden

Goed en fout

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Gebruik zo mogelijk een normaal spoormachine. Deze is stabieler dan de in de paardenhouderij veelgebruikte smalspoormachines shovel.
- Kies waar mogelijk voor een wielbestuurde machine. Deze is stabieler dan een machine met een knikstuur.
- Voorkom het kantelen van de machine:
  - Zorg dat bij het heffen de machine vlak staat.
  - Zorg dat de ondergrond voldoende draagkrachtig is.
  - Zorg voor een deugdelijke (vlakke) ondergrond,
  - Gebruik rijplaten bij een onstabiele ondergrond.
- Laat de machine bij veelvuldig gebruik minimaal een keer per jaar keuren.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zorg dat de machine is voorzien van een passend verwisselbaar uitrustingsstuk. Een te grote bak monteren betekent een groter kantelgevaar of het bezwijken van de constructie.
- Voorzie uitstekende vorken of scherpe delen van bak of palletvork van een afscherming. De afscherming wordt niet altijd meegeleverd, maar is wel verplicht om te gebruiken.
- Zet het werkterrein volledig af, als gewerkt wordt met uitgeschakelde of zonder akoestische signalen (claxon, achteruitrijdsignalering) om schrikreacties bij paarden te voorkomen.
- Plaats voldoende (dodehoek)spiegels op de machine voor een zo goed mogelijk zicht naar achteren.
- Onderhoud de machine zoals aangegeven in de gebruikshandleiding.
- Bij hijsen van lasten

- Raadpleeg de hijstabel in de gebruikshandleiding van de machine. Hierin staat of en zo ja welke lasten geheven mogen worden.
- Gebruik goedgekeurde stroppen, kettingen en haken.
- Houd de last tijdens het rijden dicht bij de grond.

Opleiding en instructie

- Zorg dat de chauffeur/medewerker voldoende deskundig is en/of een aantoonbare opleiding of training heeft gevolgd. Meer informatie: ipcgroen of Cumela.
- Zie erop toe dat jeugdigen (16 en 17 jaar) alleen onder deskundig toezicht werken. De mate van toezicht is mede afhankelijk van de leeftijd. Naarmate een jeugdige werknemer jonger en minder ervaren is zal het deskundig toezicht intensiever moeten zijn. Het zelfstandig verrichten van de werkzaamheden door jeugdigen is verboden.
- Zorg voor een Nederlandse gebruikshandleiding

Meer informatie

- Handige instructie- en presentielijst Kleine shovel
- Stigas | Infokaart voor medewerkers (pictogrammen én in meerdere talen): Veilig werken met de mini-shovel

Veilig werken met stap- en trainingsmolens

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Het werken met een stap/trainingsmolen kan gevaren veroorzaken. Stap/trainingsmolens kunnen op zichzelf gevaarlijk zijn of dat worden door veroudering of slijtage.

Soms worden stap/trainingsmolens gewijzigd of zelf gemaakt, waarbij de gevolgen voor de veiligheid soms onvoldoende bekend zijn bij betrokkenen (zie ook machineveiligheid algemeen).

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Stap/trainingsmolens vanaf 1995 zijn voorzien van een CE-conformiteitsverklaring, een schriftelijke EU-verklaring van overeenstemming, waarin is vastgelegd dat de machine voldoet aan de minimumeisen betreft veiligheid die Europees zijn vastgelegd.
- ✓ Stap/trainingsmolens van voor 1995 voldoen aan de eisen uit hoofdstuk 7 van het Arbobesluit.

Maatregelen

- → Scherm bewegende delen af bij de bron.
- → Zorg voor deskundig personeel.
  Laat de elektrische installatie regelmatig controleren en indien nodig repareren door een deskundige. (zie ook Elektriciteit)
- → Voorkom schrikreacties bij paarden en pony's.
- → Voorkom dat personen in aanraking kunnen komen met paarden en pony's in de stap/trainingsmolen.

Checklist

- ☐ Houd de bedieningskast afgesloten.
- ☐ Volg de werkinstructie.

☐ Let extra op bezoekers.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Breng een beschermkast aan:
  - over of om de aandrijving en de delen van de vaste centrale constructie
  - de in het centrum ronddraaiende molendelen die afknelgevaar kunnen veroorzaken
- Breng aan de buitenkant van de stap/trainingsmolen een voldoende hoge (ca. 1.80 m) afscherming (zie foto) aan. Deze afscherming dient zodanig te zijn dat tijdens bedrijf de stapruimte is afgeschermd voor personen. Hiervoor zijn diverse oplossingen, bijvoorbeeld: standaard ruitgaas (5 cm x 5 cm), rubber platen, planken (voldoende dicht op elkaar of windbreekgaas).
- Houd een veiligheidsafstand aan tot de plaatsen waar beknellingsgevaar kan optreden.
- Zorg er voor dat men (met name kinderen) niet onder of over de toegang
- Voorzie het toegangshek van een sluiting die door kleine kinderen niet is te openen (voldoende hoog of sleutelslot).
- Breng een altijd te bereiken noodstop aan in de directe omgeving van de trainingsmolen.

Opleiding en instructie

- Zorg voor goed opgeleid personeel door het geven van voorlichting en instrueer gebruikers van de stap/trainingsmolens.
- Maak een afsluitbare bedieningskast of knop met sleuteluitvoering, zodat de stap/trainingsmolen alleen door kundig personeel/gebruikers kan worden bediend.
- Hang een werkinstructie in of bij de bedieningskast.
- Breng waarschuwingen aan op gevaarlijke plaatsen met behulp van pictogrammen.

Wat u verder nog moet weten

Bij het werken in de nabijheid van elektrische installaties wordt gebruik gemaakt van procedures om de kans op een ongeluk zo klein mogelijk te maken. De laagspanningsbundel geeft hiervoor geen kant en klare procedures, maar geeft wel de kernpunten waarbij het maken van bedrijfsgerichte procedures tenminste rekening mee moet worden gehouden. In deze laagspanningsbundel wordt bijvoorbeeld aangegeven hoe de installatieverantwoordelijke de variabele inspectietermijn van een half jaar tot 7 jaar vaststelt. Afhankelijk van het risico horen hierbij een aantal weegpunten. Hoe groter het risico des te hoger het aantal weegpunten. Het totaal aantal weegpunten geeft het inspectietermijn aan voor een elektrisch arbeidsmiddel.

Meer informatie

- werkinstructie gebruik Stap en trainingsmolens (Wordbestand)
- werkinstructie gebruik Stap en trainingsmolens (pdf Adobebestand)

Veiligheid in de omgang met paarden

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Een paard is een kuddedier. In de omgang dient rekening te worden gehouden met zijn natuurlijke instincten en reflexen. Denk hierbij aan schrikken en het vluchtgedrag dat hier een gevolg van kan zijn. In de kudde heeft een paard een leider, of is zelf de leider (meestal een leidende merrie). Als begeleider/verzorger/ruiter moeten wij de leider zijn. Dit betekent duidelijk en consequent zijn in de omgang met het dier. Bij twijfel neemt het paard het initiatief over.
De begeleiding van hengsten vraagt een bijzondere aanpak en is alleen geschikt voor professionals, die gewend zijn met hengsten om te gaan.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Begeleiders/verzorgers worden niet verwond door een paard.
- ✓ Begeleiders/verzorgers zijn bekend met de risico's tijdens verzorgen (poetsen, wassen, toiletteren), trainen, het begeleiden van het paard aan een halster, het in- en uitladen in trailers/vrachtauto's, bekneld raken in boxen, kans op trappen en soms ook bijten en schrikreacties zoals vluchtgedrag.

Maatregelen

- → Zorg voor voldoende toezicht in de stallen bij werkzaamheden.
- → Let op het gedrag van paarden en benader paarden op de juiste wijze.
- → Draag de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen

Checklist

- ☐ Maak bij begeleiding van een paard aan een halster altijd een touw aan het halster vast en houdt het uiteinde in de linkerhand en de rechterhand ongeveer 30 tot 50 cm onder de knip.
- ☐ Sla nooit een touw, longe of teugel om een arm of hand.
- ☐ Loop altijd aan de linkerkant van het paard.
- ☐ Waarschuw altijd een paard bij benadering.

- [ ] Zorg ervoor dat u in het gezichtsveld van het paard blijft (zie tekening). Maak het paard attent (spreek hem aan) op het betreden van de stal/box. Noem altijd de naam van het paard als de stal/box wordt ingelopen. Als een paard staat te slapen kan het schrikken en naar achteren slaan.

- [ ] Bij het loslaten in de weide het paard eerst omdraaien met zijn hoofd naar je toe. Laat het paard dus niet langs je heen los: het paard kan uit vrolijkheid 3 meter ver achteruit slaan!

- [ ] Wees consequent en duidelijk naar het paard toe. Stil staan bij de verzorging en bij het op -en af stijgen moet een gewoonte zijn.

- [ ] Zet een paard bij de verzorging correct vast, niet los laten staan op de poetsplaats achter twee touwen/kettingen met een halster ertussen. Als het paard klauwt met zijn voorbenen kan hij in het halster terechtkomen en zich verwonden.

- [ ] Draag tijdens de verzorging en begeleiding van paarden veiligheidsschoeisel.

- [ ] Draag tijdens het longeren handschoenen. Een striemend, snel uit de hand getrokken touw, kan pijnlijke (brandende) wonden veroorzaken. Sla de longeerlijn niet om de hand.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Zorg altijd voor toezicht in de stallen, zeker als er veel jeugd aanwezig is. Schreeuwen en rennen is niet toegestaan.
- Geef nadrukkelijk aan waar kinderen zonder begeleiding beslist niet mogen komen.
- Geef duidelijk op de box van een paard aan wat specifieke afwijkende stalkenmerken zijn (bijvoorbeeld waarschuwing bijtgedrag).
- Houd rekening met het toestaan van loslopende of aangelijnde huisdieren.
- Zorg voor periodiek onderhoud en inspectie van de trailer.

Opleiding en instructie

- Geef verzorgers en begeleiders instructies over het gedrag van paarden.
- Zorg dat bij in- en uitladen in een trailer altijd twee personen aanwezig zijn.
- Als het paard in de trailer staat: altijd eerst de stang achter het paard plaatsen en borgen (denk om uw veiligheid, het paard kan achteruit komen of slaan). Zet het paard vast. Houd bij meerdere paarden rekening met de lengte van het vastzetten. Hierna klep sluiten.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor veiligheidsschoeisel voor de verzorging en begeleiding van paarden.
- Zorg voor handschoenen tijdens het longeren. Een striemend, snel uit de hand getrokken touw, kan pijnlijke (brandende) wonden veroorzaken.
- Bij het begeleiden van hengsten tijdens het dekken (natuurlijk of fantoom) is het dragen van een veiligheidshelm aan te bevelen.

Foto: cap verplicht

Wat u verder moet weten

Tijdens het berijden van het paard:

- Zorg ervoor dat het paard op de juiste wijze is opgezadeld (opgetoomd).
- Draag altijd de juiste rijkleding: rijlaarzen of jophurs in combinatie met stevige chaps zijn belangrijk omdat zij het been goed beschermen en de kans verkleinen dat je vast kom te zitten in de stijgbeugel. Zorg voor passende kleding. Te strakke kleding beperkt de bewegingsvrijheid en te losse of wijde kleding kan het paard laten schrikken.
- Draag tijdens het rijden een veiligheidshelm die CE- EN 1384 goedgekeurd is. Bij bedrijven, verenigingen en stichtingen die in het bezit zijn van het veiligheidscertificaat uitgegeven door de Stichting Veilig Paardrijden is dit verplicht.
- Eet geen kauwgom op een paard/pony, dit kan tijdens een onverwachte beweging van het dier in de keel schieten.
- Niet roken op het paard, wanneer de sigaret of het vuur in aanraking komt met het paard, harnachement of kleding kan dit voor calamiteiten zorgen.
- Controleer regelmatig het harnachement. Breuk van delen van het harnachement kan voor de nodige ongelukken zorgen.

Meer informatie

- Bijlage Gedrag van paarden

Ventilatoren

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Wat u verder nog moet weten

Als een ventilatorsysteem op hoogte wordt schoongemaakt kan degene die hem schoonmaakt door het dak of van het dak vallen. Als een ventilator niet of onvoldoende wordt schoongemaakt, bestaat het risico op brand. Als iemand ongewild in aanraking komt met de ventilator kan dat letsel tot gevolg hebben.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Alle apparatuur moet eenvoudig bereikbaar en reinigbaar zijn.
- ✓ De ventilatoren zijn op randaarde aangesloten en achter een aardlekschakelaar geschakeld.
- ✓ De stroomvoerende delen zijn geïsoleerd.
- ✓ De ventilator is zodanig afgeschermd dat een hand er niet bij kan komen.

Maatregelen

- → Richt de stallen zo in dat door natuurlijke ventilatie, mechanische ventilatie achterwege kan blijven.
- → Houd bij het ontwerp en aanleg van ventilatiesystemen rekening met de bereikbaarheid voor onderhoud en het schoonmaken van het systeem.
- → Plaats de elektrische aansturing achter een smeltzekering, aardlekschakelaar en sluit de mantel aan op de randaarde.
- → Voorzie ventilatoren van een fijnmazig gaas om aanraking te voorkomen.
- → Zorg voor een dubbele beveiliging, zodat de ventilatoren tijdens het werk niet in werking kunnen worden gezet.
- → Stel ladders voor het bereiken van op hoogte gehangen ventilatoren stabiel op, of gebruik steigers of hoogwerkers.

Checklist

- ☐ Hanteer een veilige onderhoud- en schoonmaakprocedure.
- ☐ Verzegel de veiligheidsschakelaar bij werkzaamheden aan de ventilator of neem de smeltzekering uit het stoppenhuis.
- ☐ Zet ladders niet tussen de paarden/pony's op de vloer.

- [ ] Gebruik geïsoleerd gereedschap bij het onderhoud aan elektrische delen.

Wat u verder nog moet weten

Het klimaat van een stal is van grote invloed op de gezondheid van de paarden en ook op het (werk) plezier en arbeidsomstandigheden van de mensen.
Een juiste ventilatie is van grote invloed op het stalklimaat. Het doel van ventilatie is de aanvoer van verse lucht, afvoer van overtollig vocht, overtollige warmte en van vrijgekomen gassen uit de mest en urine. Vrijkomende gassen uit de mest en urine, waaronder ammoniak kunnen van grote invloed zijn op de gezondheid van het paard. Ammoniak irriteert niet alleen de slijmvliezen van de paarden, maar ook die van de mens. Deze irritatie kan bijdragen tot het ontwikkelen van COPD.
COPD is een afkorting van de Engelse term 'Chronic Obstructive Pulmonary Disease', dit betekent chronisch obstructieve longziekten.
COPD is een verzamelnaam voor longaandoeningen zoals astma, chronische bronchitis en longemfyseem.
Ook stof is een veroorzaker van ademhalingsproblemen bij paarden. De hoeveelheid stof die in de stal hangt, is in belangrijke mate, afhankelijk van de aanwezige ventilatie. Tevens is de kwaliteit van hooi, stro- en kuilvoer van invloed op de hoeveelheid stof in de stal.
Er zijn twee manieren om de stal te ventileren, namelijk natuurlijke en mechanische ventilatie. Natuurlijke ventilatie geniet de voorkeur. Mechanische ventilatie wordt alleen gebruikt in stallen waar natuurlijke ventilatie niet werkt.
Bij mechanische ventilatie wordt gebruik gemaakt van ventilatoren, die lucht uit de stal zuigen net als bij natuurlijke ventilatie. Bij voorkeur zijn de luchtinlaten zo hoog mogelijk aangebracht, zodat de lucht al is opgewarmd voor deze bij het paard komt.

Verplaatsen en ophangen van zadels

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Goed en fout

De ruimte in de zadelkamers op manegebedrijven is vaak beperkt. Vaak worden er drie tot vier zadels boven elkaar opgehangen. Hierbij wordt vaak boven schouderhoogte getild. In pensionstallen beschikken de paardeneigenaren vaak over een eigen zadelkast.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Het ophangen en verplaatsen van zadels gebeurt met zo weinig mogelijke lichamelijke belasting.
- ✓ Hierbij worden de juiste hulpmiddelen gebruikt.

Maatregelen

- → Gebruik een verrijdbare zadelhulp. Hierop kunnen het zadel, het dekje en het hoofdstel worden opgehangen. De verrijdbare zadelhulp kan in een zadelkast worden gereden. Verkrijgbaar via toeleveringsbedrijven van paardensporttoebehoren.
- → Zorg dat de zadelhulp de overige ruiters, gebruikers en bezoekers niet hindert.
- → Plaats de zadelhulp na het opzadelen niet in het gangpad.
- → In een zadelkamer waar drie tot vier zadels boven elkaar hangen: gebruik een flexibele opstap.
- → Plaats zwaardere zadels onderin.
- → Hang zadels voor kinderen laag. Anders kunnen ze er niet bij.
- → Geef voorlichting en instructie over juiste tilhoudingen.

Checklist

- ☐ Gebruik een verrijdbare zadelhulp. Hierop kunnen het zadel, het dekje en het hoofdstel worden opgehangen. De verrijdbare zadelhulp kan in een zadelkast worden gereden. Verkrijgbaar via toeleveringsbedrijven van paardensporttoebehoren.
- ☐ Zorg dat de zadelhulp de overige ruiters, gebruikers en bezoekers niet hindert.
- ☐ Plaats de zadelhulp na het opzadelen niet in het gangpad.
- ☐ In een zadelkamer waar drie tot vier zadels boven elkaar hangen: gebruik een flexibele opstap.

- [ ] Plaats zwaardere zadels onderin.
- [ ] Hang zadels voor kinderen laag. Anders kunnen ze er niet bij.
- [ ] Geef voorlichting en instructie over juiste tilhoudingen.

Goed en fout

Zadel tillen vanaf de grond
Zoveel mogelijk tillen vanuit de benen

FOUT

Zadel tillen vanaf de grond
Tillen vanuit de rug

Foto: Opstapje voor gebruik in zadelkamer of als opstaphulp bij het opstijgen

Foto: verrijdbare zadelkar

Foto: Zadelkamer, ponyzadels onderin

Vloeibare stikstof op hengstenhouderijen

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Checklist
- Toelichting op de maatregelen

Op hengstenhouderijbedrijven (dekstations) wordt gebruik gemaakt van stikstofvaten om genetisch materiaal (rietjes, embryo's) te bewaren voor inseminatie.
De toepassing en transport van diepvriessperma vraagt extra aandacht.
Het op een veilige wijze vervoeren van kleine stikstofvaten (cryo-houders) in de auto van veearts of hengstenhouder, is een belangrijk aandachtspunt op het gebied van veiligheid. Het grootste risico voor vervoer over de weg is het verdampen van de vloeibare stikstof in het voertuig. Hierdoor ontstaat gebrek aan zuurstof voor de bestuurder en mogelijke inzittenden, met als gevolg het bewusteloos raken en het eventueel binnen enkele minuten overlijden door verstikking in het voertuig.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ In de bewaarplaats van stikstofvat(en) of tijdens het werken met stikstofvaten is in de ademlucht voldoende zuurstof (circa 21%) aanwezig.
- ✓ Open cryohouders worden tijdens het transport geborgd om omvallen te voorkomen.

Maatregelen

- → Ventileer de bewaarplaats en de werkplek goed.
- → Instrueer de medewerkers die met stikstof werken.
- → Gebruik de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen.

Checklist

- ☐ Laat het vat (tijdens het bijvullen) nooit overlopen.
- ☐ Draag een overall maar niet nauwsluitend (snel uit kunnen trekken).
- ☐ Voorkom spatten en draag bij voorkeur een gelaatsscherm maar in ieder geval een veiligheidsbril voor exploderende rietjes.
- ☐ Draag ruim zittende cryogene handschoenen.
- ☐ Draag veiligheidsschoeisel (geen laarzen in verband met bros worden).

- [ ] Draag mouwen en broekomslagen over de handschoenen en schoenen

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- De bewaarplaats van het vat dient onbelemmerde ventilatie te hebben op vloerniveau. Dus toevoer via ventilatiesleuven in de raamkozijnen en afvoer via een korter gehouden deur of weggelaten drempel.
- Als meer dan 3 kg stikstof wordt gebruikt of opgeslagen:
  - Zorg voor voldoende mechanische ventilatie als handelingen met rietjes worden verricht. Bij een geopend stikstofvat met vloeibare stikstof erin is ventilatie van levensbelang.
  - Ruimtes kleiner dan 100m3 dienen mechanische toevoer van verse lucht te hebben zodanig dat gewaarborgd is dat de ruimte minimaal 4 keer per uur wordt ververst.
  - In ruimten van >100m3 dient het ventilatievoud minimaal 2 keer per uur te zijn. Dat wordt al bereikt indien er permanente ventilatiesleuven in de gevelkozijnen zitten en de drempel van de toegangsdeur is weggelaten en de deur 5 cm korter is gehouden.
  - Breng detectoren aan die het zuurstofgehalte in de ruimte meten en een signaal geven als het zuurstofgehalte onder de 19 % zakt en een alarm als het zuurstofgehalte onder de 18 % zakt.
  - Gebruik draagbare detectoren als het niet mogelijk is om vaste detectoren aan te brengen.
  - Houd bij gebruik van draagbare detectoren de detector eerst in de ruimte waar de stikstof is opgeslagen, voordat de ruimte wordt betreden. Houdt de draagbare detector bij je tijdens het werken met de vloeibare stikstof.
  - Verlaat de ruimte als de detector een signaal geeft dat het zuurstofgehalte in de lucht lager wordt dan 18 % en neem maatregelen te voorkomen dat de ruimte wordt betreden zolang het zuurstofgehalte te laag is.
  - Laat de detectoren regelmatig controleren en onderhouden.
- Vloeibare stikstof dient alleen in een daartoe speciaal gemaakt vat te worden toegepast of opgeslagen.
- Zet een bewaarvat van vloeibare stikstof altijd in een ruimte op de begane grond aan de buitengevel van het gebouw. Vermijd de nabijheid van kelders (machinekamers) waarin weggelekte stikstof zich zou kunnen ophopen.
- Beperk de hoeveelheid vloeibare stikstof in ruimtes kleiner dan 100 m^3 tot minder dan 3 kg.

Gereedschap, machines en apparaten

- Zet het vat niet op een kunststof ondergrond in verband met bros worden kunststof.
- Gebruik (koren)tangen of cryogene handschoenen ter voorkoming van bevriezing.
- Gebruik alleen de bij het vat geleverde afsluitdop. Voorkoming drukopbouw in het vat.

Opleiding en instructie

- Zorg voor voorlichting aan de betrokken medewerkers en bedrijfshulpverleners over de specifieke risico's en eerste hulpmaatregelen bij het werken met vloeibare stikstof (-196°C).
- Pas op dat ondeskundige en kinderen niet in direct contact kunnen komen met de vloeibare stikstof.
- Indien handelingen met rietjes worden verricht aan een geopend vloeibaar stikstofvat dan is ventilatie van levensbelang.
- Als het stikstofvat wordt bijgevuld met een transportvat dan dient de bewaarplaatsdeur geopend te zijn en te blijven tot het bijvullen is afgerond en het stikstofvat is gesloten.
- Plaats het vat bij voorkeur niet verder dan circa 10 tot 15 meter, maar bij voorkeur dichter bij die buitendeur waar de

stikstofleverancier met zijn wagen naar toe kan rijden.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor overalls die snel uitgetrokken kunnen worden (niet nauwsluitend).
- Zorg voor een gelaatsscherm maar in ieder geval voor veiligheidsbrillen in verband met exploderende rietjes.
- Zorg voor ruim zittende cryogene handschoenen.
- Zorg voor veiligheidsschoeisel (geen laarzen in verband met bros worden)

Wat u verder moet weten

Bij de toepassing van kunstmatige inseminatie kan onderscheid gemaakt te worden tussen vers sperma en diepvriessperma. Inseminaties kunnen worden uitgevoerd op dekstations, maar ook op het adres van de merriehouder. Veelal zal de plaatselijke dierenarts of de hengstenhouder zelf de inseminatie uitvoeren op het adres van de merriehouder.

- Het medium waarin rietjes bewaard kunnen blijven is vloeibare stikstof (N_2)(-196°C). Verdampende vloeibare stikstof verdringt zuurstof wat bij onvoldoende ventilatie tot verstikking kan leiden. Bedenk dat driemaal ademen in ademlucht met <14% O_2 bewusteloosheid tot gevolg kan hebben zonder dat je dat merkt. Verdampte stikstof is zwaarder dan lucht.
- Als er per ongeluk veel stikstof vrij komt, ontstaat er een acuut gezondheidsgevaar. Ontruim de gevarenzone en zet deze af. Zorg langdurig voor voldoende ventilatie voordat de ruimte opnieuw wordt betreden.

Meer informatie

Nadere informatie is onder anderen te vinden op de site van: www.linde-gascryoservices.com

Ventilatievoud is het aantal keren dat de lucht in een ruimte per uur wordt ververst met buitenlucht. Als de ruimte een inhoud heeft van 100 m^3 en de ventilatievoud moet 4 zijn, dan moet de ventilatie 400 m^3/ uur bedragen.

Voer- en bulksilo's

Inhoudsopgave

↗ Maatregelen ter voorkoming van kantelen/omvallen van de silo
↗ Checklist

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

Geactualiseerd en positief getoetst door de NLA, Februari 2025

Voer en bulksilo's worden binnen de dierhouderij gebruikt voor de opslag van bulk. De staat van silo's kan door slijtage, ouderdom, of beschadigingen verminderen of er ontstaan risico's door aanrijding of het betreden van de silo. Dit kan zorgen voor onveilige situaties.

Risico op kantelen/omvallen door:

- aanrijding door vrachtauto's, loaders, trekkers, etc., waardoor de staanders en schoren beschadigd raken
- roestvorming en onvoldoende onderhoud van borgingsbouten, voeten, staanders en schoren
- verzwakte constructie door het verwijderen van schoren. Bijvoorbeeld omdat de uitlaat onder de silo niet of niet goed te bereiken is met een voerkar
- het niet of onvoldoende bevestigen van de silo aan de grond
- onvoldoende zware silovoet welk functioneert als contragewicht
- overbelasting door een hoger soortelijk gewicht van de opgeslagen stoffen

Risico op overdruk binnen silo, waardoor de silo scheurt of explodeert

- tijdens het vullen door verstopping van het doekenfilter of de ontluchtingsbuis, verkeerde silo, etc.
- explosie door statische elektriciteit, vonkvorming (denk aan slijpen of lassen bij onderhoud / reparatie).

Risico's bij betreden van de silo:

- verstikking, bedwelming, vergiftiging,
- brand- en explosie,
- knelgevaar door bewegende delen,
- elektrocutie,
- bedolven worden
- vallen van hoogte.

Daarnaast zijn er gevaren die te maken hebben met de aard en de vorm van de ruimte of de uit te voeren werkzaamheden. Bijvoorbeeld het werken in de buurt van een vijzel, roerwerk en onder spanning staande delen. Het heeft daarom de voorkeur om werkzaamheden in voersilo's zoveel als mogelijk uit te besteden aan een gespecialiseerd bedrijf.

Maatregelen ter voorkoming van kantelen/omvallen van de silo

Zorg dat de risico's van voer- bulksilo's worden meegenomen in de RI&E.

→ Aanschaf van een silo

- Schaf een silo aan die geschikt is voor de stoffen die worden opgeslagen (bijvoorbeeld kunstmest is een agressieve stof die niet (altijd) in een voersilo kan worden opgeslagen). Dit geldt ook voor een tweedehands silo. Zie hiervoor ook de ‘Checklist Veiligheid silo’s’
- Controleer de originele papieren en vraag het verleden op bij een tweedehands silo. De leverancier moet een conformiteitsverklaring silo's hebben uitgegeven waaruit blijkt dat deze geschikt is voor het beoogde gebruik. Laat de sterkte en stabiliteit berekenen wanneer de papieren ontbreken of bij een constructieve wijziging.
- Zorg dat silo’s deugdelijk bevestigd op een stevige ondergrond worden geplaatst. Het silofundament moet qua ondergrond, gewicht en omvang in verhouding zijn en volgens voorschrift van de leverancier. Het fundament functioneert als contragewicht en vangt windbelasting en trillingen op.
- Let bij vervanging van de huidige silo door een grotere silo erop dat het fundament voldoet aan de eisen van de nieuwe silo.
- Controleer of de aansluitpunten (tbv de losslang en de stofzak) veilig bereikbaar zijn en op werkhoogte zitten van de gemiddelde chauffeur.
- Plaats de aansluitzijde (tbv de voer levering) van de silo niet naast een mestput.

→ Algemene maatregelen

- Houdt altijd rekening met het soortelijk gewicht van het product. Kunstmest heeft een hoger soortelijk gewicht dan voer. Vul de silo nooit boven het maximale gewicht.
- De klep mag niet ongewild geopend kunnen worden door bijvoorbeeld kinderen. Plaats een borgpin.
- Zorg voor een duidelijke markering op de silo om verwisseling te voorkomen.

→ Aanrijdgevaar

- Bij voorkeur wordt een silo niet in de nabijheid van een rijroute geplaatst.
- De vulpijp wordt zo geplaatst zodat de leverancier niet onnodig in een (onoverzichtelijke) situatie hoeft te manoeuvreren.
- Bescherm de silo met toereikende aanrijdbeveiliging wanneer er sprake is van aanrijdgevaar. Op iedere hoek van de silo waar een voertuig tegen aan kan rijden moet een aanrijdbeveiliging worden geplaatst met voldoende sterkte om een vrachtwagen of trekker te stoppen. Geef de aanrijdbeveiliging een opvallende kleur, of voorzie deze van reflectie.
- Zorg voor een overzichtelijke en veilige werkomgeving met voldoende verlichting, het sluiten van de putten en verwijder onnodige objecten zoals kruiwagens en aanbouwmaterieel.
- Maak met de leverancier/chauffeur duidelijke (schriftelijke) afspraken (Formulier eerste levering) over het vullen van de silo (o.a. wie doet wat, wanneer, hoe)
- Houd de aanrijdroute en minimaal 2 meter rondom de blaaspijp schoon, vrij van spullen (bijvoorbeeld banden, pallets, kruiwagens, machines) en zorg dat in de winter ook sneeuw en ijs geen risico oplevert.

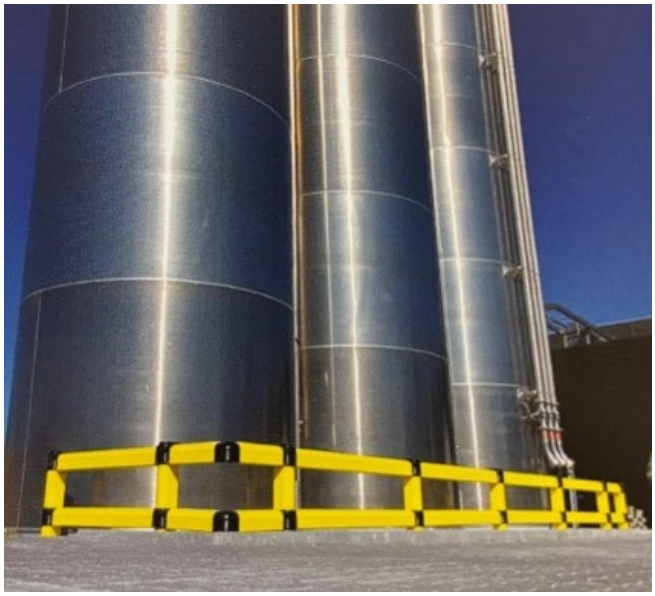

Bijschrift foto: Aanrijdbeveiliging in een opvallende kleur van ca. 1.10 m. hoogte.

→ Onderhoud en inspecties

- Laat onderhoudswerkzaamheden in of aan de silo bij voorkeur uitvoeren door een gespecialiseerd bedrijf.
- Voer reparaties tijdig uit.
- Controleer en onderhoud de silo('s) minimaal een keer per jaar. Leg vast wat is geconstateerd en wat is gedaan. Controleer minimaal de punten uit de 'Checklist Veiligheid silo's'.
- Inspecteer de silo dagelijks visueel (scheefstand, scheuren, staat van constructie) en voer een jaarlijks inspectie uit op basis van de 'Checklist Veiligheid silo's'. Geconstateerde afwijkingen worden direct verholpen.
- De sterkte van de constructie wordt niet aangetast door wijzigingen in de constructie.
- Voorzie de silo van een duidelijk merkteken dat onderhoud / inspectie is uitgevoerd.

→ Overdruk en explosie

- Gebruik een filterzak met voldoende capaciteit en vervang en controleer deze voor het vullen om verstopping te voorkomen.
- Zorg dat de silo wordt geaard, zodat kleine (elektrische) ontstekingen niet tot een ontbranding of explosie kunnen leiden.

→ Maatregelen om veilig de silo te betreden

- Het werken in een voersilo (besloten ruimte) brengt specifieke risico's met zich mee. Besteed daarom bij voorkeur dit werk uit aan een gespecialiseerd bedrijf.
- Het zelf betreden van een silo of het laten betreden door een medewerker is alleen toegestaan als aan alle onderdelen is voldaan van het protocol "betreden van voersilo's".
- Neem in het BHV plan een scenario op over het redden van personen uit de voersilo en zorg dat de juiste reddingsmiddelen aanwezig zijn. Zie het protocol "betreden van voersilo's".

→ Opleiding en instructie

- Instrueer medewerkers die werken met de silo over de risico's en de werkzaamheden.
- Bespreek en herhaal periodiek de werkinstructie en de noodprocedure.
- Maak afspraken met de leverancier over de werkzaamheden en het melden van schades.

→ Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Draag veiligheidsschoenen (S3) of veiligheidslaarzen (S5)
- Draag bij het betreden van de silo alle persoonlijke beschermingsmiddelen zoals opgenomen in het protocol "Betreden van voersilo's"

Checklist

- ☐ Is bekend wat er in de silo is opgeslagen en is de silo geschikt voor het product?
- ☐ Staat de silo recht en vertoont deze geen vervorming of scheuren?
- ☐ Zijn alle staanders en schoren aanwezig, in goede staat en vrij van roestvorming?
- ☐ Is de silo goed geborgd en zijn de bouten vrij van roestvorming?
- ☐ Is de silo goed toegankelijk voor de leverancier en zijn er in de directe omgeving geen andere gevaren?
- ☐ Is de klep geborgd tegen ongewild openen (bijvoorbeeld door kinderen)?

Medewerkers die een groter risico lopen:

Jongeren	-
Zwangeren	-
Anderstalige	Instrueer de medewerkers aantoonbaar en in begrijpelijke taal over de gevaren van een voersilo en de te nemen maatregelen ook in geval van een calamiteit. Controleer altijd of men de instructies begrepen heeft.

Meer informatie

- **checklist veiligheid silo's**
- **Protocol Betreden van voersilo's** ***[Ligt nog ter goedkeuring bij de NLA]***
- **Filmpje ongeval Veilig op 1 - Nijhof Wassink**
- **Veiligheidsscan Veilig op 1**

Voorlichting en instructie

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Goedgekeurd door Sociale Partners

Ter informatie, oktober 2024

De werkgever is verantwoordelijk voor het geven van voorlichting en instructie over veilig en gezond werk. In de Arbowet wordt gesproken over voorlichting en onderricht. Voorlichting komt neer op het geven van informatie over de risico's en de te nemen maatregelen. Bij onderricht worden trainingen en opleidingen bedoeld die gaan over het praktisch leren omgaan met de risico's en het leren van vaardigheden.

Medewerkers die goed zijn voorgelicht en getraind, werken veiliger, maken minder fouten en zijn vaak productiever.

Wat is de gewenste situatie?

✓ • De werkgever zorgt ervoor dat medewerkers alleen werkzaamheden uitvoeren die ze veilig en gezond kunnen uitvoeren doordat ze opgeleid, voldoende deskundig en vaardig zijn.

Maatregelen

→ Het bedrijf heeft een voorlichtingsplan waarin per functie staat welke voorlichting en instructie nodig is over veiligheid en gezondheid.

→ Voorlichting en instructie moeten duidelijk en nuttig zijn en zo vaak als nodig worden herhaald. Interne instructies worden alleen gegeven door collega's die voldoende kennis en ervaring hebben met het werk en goed kunnen uitleggen.

→ Voorlichting en instructies worden geregistreerd. Medewerkers mogen alleen werk doen waarvoor ze zijn opgeleid.

→ Er is extra aandacht voor jongeren, laag geletterden en anderstaligen.

Checklist

☐ Ga alleen aan het werk als je opdracht duidelijk is en je voorlichting en training hebt gekregen over de risico's en veilige werkmethode.

- [ ] Vraag om uitleg als er iets niet (meer) duidelijk is.

- [ ] Maak afspraken met collega's over wie wat doet en hoe jullie communiceren.

Toelichting op de maatregelen

1. Voorlichtingsplan

Om structuur te geven aan voorlichting en instructie is het nodig om een arbovoorlichtingsplan op te stellen. Stel per functie het volgende vast:

- Over welke thema's moeten de verschillende medewerkers arbovoorlichting en onderricht krijgen?
- Wie geeft de voorlichting, wie is geschikt? Is dit ex- of intern (Intern alleen bij voldoende kennis en didactische vaardigheden)
- Hoe vaak moet een voorlichting herhaald worden?
- Hoe wordt gecontroleerd of voorlichting en instructies begrepen zijn?

2. Effectieve en herhaalde voorlichting

- Zorg ervoor dat de inhoud van de voorlichting past bij het werk en de gevaren Stel afhankelijk van de werkzaamheden werkinstructies op (papier of digitaal). De medewerkers kunnen dan nalezen wat de bedoeling is. Niet alle informatie zal immers direct blijven hangen. Gebruik hiervoor de gebruiksaanwijzing/ handleiding en de arbocatalogus van de eigen sector en houd het simpel. Zie toe op het juiste gebruik ervan. Neem in de werkinstructie ook op welke persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt moeten worden.
- Een voorlichting moet doeltreffend zijn. Dit betekent dat het een combinatie van mondeling en schriftelijke informatie (theoretisch) gecombineerd met oefeningen in een praktijksituatie is.
- Bespreek ongevallen en bijna-ongevallen die in het bedrijf of in de sector hebben plaatsgevonden. Bespreek ook de verbeterde werkwijze die hieruit is ontstaan.
- Voer een praktijk en/of theoretische check of toets uit, om te controleren of de medewerker de instructies heeft begrepen. Als blijkt dat dat niet het geval is mag de betreffende medewerker de werkzaamheden eerst nog niet zelfstandig uitvoeren. Geef zo nodig nogmaals een instructie totdat de medewerker het heeft begrepen.
- Herhaal de voorlichting, omdat eenmalige voorlichting niet werkt. De kracht schuilt in de herhaling. Stel vast hoe vaak een instructie herhaald moet worden. De frequentie is afhankelijk van het risico en hoe vaak de werkzaamheden plaatsvinden. Zo is bijvoorbeeld een hoogwerkercertificaat bij een externe opleider 5 jaar geldig.
- Stel vast wat nodig is voordat iemand (na instructies) zelfstandig werkzaamheden mag uitvoeren. Koppel de medewerker bijvoorbeeld enkele weken aan een vaste ervaren kracht om het werk samen uit te voeren. Stel vast dat de ervaren medewerker toezicht houdt op het werk, vragen beantwoord en ter plaatse (delen van) instructies herhaalt.

Tip: in de arbocatalogus van de eigen sector vind je de afspraken terug die binnen de sector gemaakt zijn over veilig en gezond werken per thema.

3. In- of externe opleider?

Om een medewerker ontbrekende kennis en vaardigheden aan te leren kan een bedrijf ervoor kiezen om de medewerker extern op te leiden of te laten instrueren door een ervaren collega. Dat laatste kan alleen als de werkgever heeft vastgesteld dat er een ervaren collega beschikbaar is die:

- Zelf aantoonbaar is opgeleid voor de betreffende werkzaamheid;
- EN/OF: over jarenlange ervaring beschikt in het uitvoeren van het werk en al de onderdelen zelf goed beheerst die genoemd zijn';
- EN: over voldoende didactische vaardigheden beschikt om de vereiste theorie en praktijk over te brengen en te beoordelen of iemand de vaardigheden in de praktijk beheerst;
- EN: over voldoende tijd beschikt om de instructie en de benodigde beoordeling uit te voeren.

Bij de interne instructie worden al de onderdelen behandeld die in de gebruikershandleiding staan en de punten die benoemd worden in de Arbocatalogustekst bij de betreffende werkzaamheden.

Als niet aan de bovenstaande voorwaarden wordt voldaan, moet een medewerker extern opgeleid worden. Ga bij de keuze van een opleidingsbedrijf na of in de opleiding alle onderdelen die in de arbocatalogus bij de betreffende werkzaamheid worden genoemd, aantoonbaar aan bod komen. Voor externe cursussen en opleidingen is het veelal mogelijk om subsidie aan te vragen via Colland Arbeidsmarkt.Colland Arbeidsmarkt.

Zorg dat bedrijfsspecifieke punten die in een externe opleiding onvoldoende aan bod zijn gekomen met interne instructies worden aangevuld. Er moet na een externe opleiding altijd ook op bedrijfsniveau worden stilgestaan bij bedrijfsspecifieke instructies, bijvoorbeeld een uitleg over de besturing van de gebruikte uitwisselbare uitrustingsstukken van een trekker.

4. Voorlichting en instructie zijn aantoonbaar en geregistreerd

- De werkgever moet kunnen aantonen dat voorlichting en instructies zijn gegeven. Dit kan alleen wanneer dit geregistreerd wordt. Vermeld daarom:
  - datum en plaats van de cursus of instructie
  - naam en functie van de opleider/instructeur
  - inhoud van de behandelde punten / bedrijfsafspraken
- Maak een overzicht waarin is opgenomen wie welke voorlichting of instructie heeft gehad (of moet hebben) en wanneer deze herhaald moet worden. Ook is hierin vast te stellen wanneer iemand zelfstandig werkzaamheden mag uitvoeren (bijv. na enkele weken meewerken met een ervaren collega)..

5. Jongeren, anderstaligen en bijzondere groepen

Het is van belang dat iedereen de instructies begrijpt. Zorg ervoor dat de voorlichting en onderricht in een begrijpelijke taal wordt gegeven, Houdt daarbij rekening met het taal- en kennisniveau van laaggeletterden, anderstaligen en jongeren. Maak onder meer gebruik van de diverse infokaarten van Stigas die in verschillende talen beschikbaar zijn. (zie Infokaarten)

Wat u verder moet weten

In de verschillende arbocatalogi zijn werkinstructies opgenomen voor bepaalde werkzaamheden, waaronder

- Checklist Gedrag van paarden
- Werkinstructie stap- en trainingsmolen
- Instructie kleine shovel

Werken met de hogedrukreiniger tot 250 bar

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Toelichting op de maatregelen
- Checklist
- Meer informatie
- Toetsing Arbeidsinspectie

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

Het werken met een hogedrukreiniger brengt een hoge lichamelijke belasting met zich mee. Deze wordt veroorzaakt door de trillingen van de lans en door het opvangen van de terugslagkracht van de lans. Ook ontstaat schadelijk geluid als gevolg van de waterstraal op het af te spuiten materiaal.

Een ander gevaar is de kracht van de waterstraal. Als het lichaam geraakt wordt door een hoge druk vloeistofstraal, dringt deze diep in het lichaam door.

Wat is de gewenste situatie?

- Het werken met de hogedrukspuit leidt niet tot gezondheidsschade.
- De hand-armtrillingen zijn lager dan 5 m/s2
- De geluidsbelasting is maximaal 80 dB(A) dagdosis.
- Er worden geen mensen geraakt door de hogedruk straal.

Maatregelen

- Zet - indien mogelijk - een spuitrobot in of besteed het werk uit aan gespecialiseerde bedrijven.
- Laat alleen geïnstrueerde medewerkers hogedruk spuiten die de risico's kennen. Besteed extra aandacht aan het risico van spuiten over de neus van de laars.
- Draag gehoorbescherming wanneer in de gebruiksaanwijzing een geluidsdrukniveau van meer dan 80 dB(A) wordt vermeld.
- Voorkom werken met een onnodig hoge werkdruk.
- Let er bij aanschaf op dat de hand-armtrillingen de grenswaarde van 5 m/ s2 niet overschrijden.
- Werk alleen met CE gemarkeerde hogedrukreinigers.
- Als er wordt gespoten met een breedstraalnozzle, een rechte spuitlans en accumulator: werk maximaal acht uur per dag.

- Als er wordt gespoten met een hogedrukspuit, voorzien van een goed afgestelde accumulator, rechte spuitlans, uitgebalanceerde nozzle en fingertiphandgreep: werk gemiddeld maximaal twee uur per dag (tien uur per week).
- Als er wordt gespoten met een roterende nozzle: werk maximaal één uur per dag.
- Zorg voor adequate persoonlijke beschermingsmiddelen zoals beschermende kleding, gelaats- en gehoorbescherming, adembescherming FFP3 en veiligheidslaarzen met een beschermende neus en bovenmateriaal van minimaal kroetleder of een gelijkwaardig synthetisch materiaal.
- Zorg voor een procedure bij verwondingen veroorzaakt door de hogedrukspuit.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Hogedrukreinigers zijn er in zijn er in soorten en maten. Stem de manier van werken af op de vervuiling, de gebruikte materialen en de ondergrond.
- Bedenk voor het reinigen: Wat is de aard van de vervuiling? Kan het vuil met de hogedrukstraal worden weggespoeld? Of is er veel watervolume nodig voor het vuiltransport?
- Bespaar reinigingstijd met de hogedrukspuit door vooraf in te weken. Inweken door verneveling geeft een goed resultaat. Een inweektijd van vier uur levert al veel resultaat op.
- De werkzaamheden en de persoon bepalen de lengte van de lans. Een standaard 1 m lans voorkomt veel bukken, maar er zijn ook lansen van 0,5 en 1,5 en 2.0 m. Bij spuiten op vloeren in grote ruimtes heeft een lange lans de voorkeur. Een korte lans heeft de voorkeur in kleine ruimtes en op de stalinrichting.
- Koppel voor het opstarten van de hogedrukreiniger de spuitlans even af en laat de leiding even doorstromen. Zo worden luchtbellen en eventuele verontreinigingen verwijderd zodat deze de nozzle niet verstoppen. Het voorkomt ook blootstelling aan nevel met verontreinigingen zoals legionella.
- Zorg voor een oogspoelmogelijkheid in de buurt om (ondanks toegepaste bescherming) de ogen te kunnen spoelen.
- Zorg voor minimaal jaarlijks onderhoud van de machine, controleer de slangen op lekken.
- Laat slangen en apparatuur niet langdurig in een warme omgeving liggen in verband met de groei van onder andere legionella.
- Stel de temperatuur af boven de 60 °C of gebruik alleen koud water. Omdat er bij het gebruik van een hogedrukreiniger veel nevel ontstaat, bestaat er gevaar voor besmetting met legionella.
- Maak bij aanwezigheid van een coating gebruik van de lagere druk van een breedstraalnozzle. Bij een hoge druk bestaat het gevaar dat de ondergrond stuk gaat, steeds scherper wordt en beschadigt.

Verwondingen

- Onderschat de verwonding door een hogedrukspuit niet. Je dient er op bedacht te zijn dat de uiterlijke kenmerken van een hogedrukverwonding niets hoeven te zeggen over het inwendige letsel dat kan zijn ontstaan.
- Naast beschadiging van het weefsel dringen tezamen met het water bacteriën en lichaamsvreemde stoffen het lichaam binnen. Zie hiervoor de tekst zoönose.
- In geval van een inspuitverwonding moet er direct contact worden opgenomen met een medisch specialist. Hierbij moet er specifiek vermeld worden dat het gaat om een verwonding door een hogedrukspuit. Hierbij moet ook vermeld worden of er behalve water ook andere toevoegingen zoals chemicaliën zijn gebruikt

Opleiding en instructie

- Geef medewerkers een aantoonbare voorlichting over het veilig en gezond werken met de hogedrukreiniger. De inhoud van deze arbocatalogustekst kan daarvoor dienen.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Zorg voor adequate persoonlijke beschermingsmiddelen zoals beschermende kleding, gelaats- en gehoorbescherming, adembescherming FFP3 en veiligheidslaarzen met een beschermende neus en bovenmateriaal van minimaal kroetleder of een gelijkwaardig synthetisch materiaal.

Medewerkers die een groter risico lopen

- Laat een jeugdige (16-/17-jarige) in totaal maximaal 3 uur per dag werken met een breedstraalnozzle. Houd hierbij altijd goed toezicht en zorg dat de juiste PBM's gedragen worden. Laat ze vanwege het hoge trillingsniveau niet werken met een vuilfrees, en niet met een hogedrukreiniger die veel lawaai produceert (> 85 dB(A) of een piekgeluidsdruk van 140 dB(A)). Zie ook meer bij 'Jongeren'.
- Laat zwangere vrouwen en vrouwen die borstvoeding geven niet werken met de hogedrukreiniger. Zie onderwerp 'Zwangerschap en Arbeid'.
- Instrueer anderstalige medewerkers aantoonbaar en in begrijpelijke taal over de gevaren van het werken met de hogedrukspuit. Check of men de instructie begrepen heeft.

Checklist

- [ ] Controleer voor dat je begint met je werkzaamheden of de hogedrukspuit in orde is.
  - Is de slang vrij van scheuren, knikken en knopen?
  - Zitten alle koppelingen goed vast?
  - Is de nozzle vrij van verstoppingen?
- [ ] Gebruik alleen originele nozzles.
- [ ] Gebruik een spuitlans van minimaal 75 cm lengte. Dit is de afstand tussen de nozzle-openingen van de spuitkop en de voorzijde van de beschermbeugel.
- [ ] Zorg voor ruime afstand tot andere personen zodat je deze niet kunt raken met de hogedrukspuit.
- [ ] Gebruik adequate persoonlijke beschermingsmiddelen zoals beschermende kleding, gelaats- en gehoorbescherming, adembescherming FFP3 en veiligheidslaarzen met een beschermende neus en bovenmateriaal van minimaal kroetleder of een gelijkwaardig synthetisch materiaal.
- [ ] Als je te maken hebt met gevaarlijke stoffen, draag dan ook adembescherming. Een regenpak beschermd alleen tegen nat worden en is niet voldoende!
- [ ] Als er wordt gespoten met een breedstraalnozzle, een rechte spuitlans en accumulator: werk maximaal acht uur per dag.
- [ ] Als er wordt gespoten met een hogedrukspuit, voorzien van een goed afgestelde accumulator, rechte spuitlans, uitgebalanceerde nozzle en fingertiphandgreep: werk gemiddeld maximaal twee uur per dag (tien uur per week).

- [ ] Als er wordt gespoten met een roterende nozzle: werk maximaal één uur per dag.

Tijdens de werkzaamheden

- [ ] Spuit bij voorkeur onder een hoek van 45 graden.
- [ ] Spuit nooit op elektrische leidingen en ook niet op de hogedrukreiniger zelf.
- [ ] Blokkeer de bedieningshandel van het pistool niet.
- [ ] Reinig schoenen en kleren nooit met hoge druk.
- [ ] Zorg dat elektrische apparaten niet nat worden.Zorg dat elektrische apparaten niet nat worden.
- [ ] Houd kabels uit het water. Hang ze op als het risico op nat worden aanwezig is.

Meer informatie

- Stigas | Infokaart voor medewerkers (pictogrammen én in meerdere talen):Veilig en gezond werken met een hogedrukspuit

Bekijk ook in de arbocatalogus:

- Jongeren
- Zwangerschap en Arbeid
- Zoönosen

Toetsing Arbeidsinspectie

Dit onderwerp in de Arbocatalogus is op 21-10-2022 positief getoetst door de arbeidsinspectie op de volgende artikelen uit het Arbobesluit:

- Fysieke belasting en trillingen: 5.3a en 6.11c lid 2
- Biologische agentia: 4.87a

Werkschoeisel en uitglijden

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Waar veel gelopen wordt, zijn goed passende, stevige (werk)schoenen belangrijk. Ondeugdelijk schoeisel kan vallen, uitglijden, verwondingen en lichamelijke klachten veroorzaken. In de paardenhouderij is het gebruik van veiligheidsschoeisel van belang bij de algehele verzorging van de paarden. Denk hierbij ondermeer aan het begeleiden van een paard, hoefverzorging, uitmesten en het rijden met shovel, bobcat, heftruck.

Wat is de gewenste situatie?

- ✓ Voorkomen wordt dat iemand valt, uitglijdt door gladde vloeren of lichamelijke klachten ontwikkelt door het gebruik van ondeugdelijk schoeisel. In de paardenhouderij zal men niet alleen met de mens rekening moeten houden. Het vloeroppervlak dient voldoende stroef te zijn, paarden met ijzer of veulens kunnen anders ook gemakkelijk uitglijden.

Maatregelen

- → Let op het CE-merk in de veiligheidsschoen. De schoen dient minimaal te zijn voorzien van een stalen neus. Bij handmatig voortbewegen van pompwagens, voerkarren en dergelijke moet het veiligheidsschoeisel voorzien zijn van enkel/achillespeesbescherming.
- → Pas het veiligheidsschoeisel aan op de werkzaamheden die worden uitgevoerd.
- → Draag tijdens het berijden rijlaarzen of jodphurs in combinatie met chaps bij voorkeur met veiligheidsneus.
- → Gebruik laarzen met een goede pasvorm.
- → Lichtgewicht schoenen zijn beter. Het 'lichte gewicht' mag echter niet ten koste gaan van andere eigenschappen.
- → Kies een zoolprofiel dat voldoende stroef is om uitglijden te voorkomen en waaruit het vuil gemakkelijk los laat.
- → Maak afspraken over vrijwillig en verplicht gebruik van werk- en veiligheidschoeisel.
- → Maak afspraken over wie de schoenen beschikbaar stelt (ondernemer of school bij stagiaires).
- → Zorg dat het schoeisel goed wordt onderhouden.

Checklist

- ☐ Pas het veiligheidsschoeisel aan bij de werkzaamheden die worden uitgevoerd.
- ☐ Draag tijdens het berijden laarzen.

- [ ] Gebruik laarzen met een goede pasvorm.
- [ ] Lichtgewicht schoenen zijn beter. Het 'lichte gewicht' mag echter niet ten koste gaan van andere eigenschappen.
- [ ] Onderhoud het schoeisel goed.

Toelichting op de maatregelen

Organisatie en voorbereiding

- Let bij de aanschaf op een goede hielomsluiting (niet gemakkelijk in te duwen) en voldoende versteviging van het zwevende gedeelte tussen hak en zool.
- Stel twee paar schoenen/laarzen te beschikking, dan kan er altijd één paar drogen.

Opleiding en instructie

- Maak bij het dragen van veiligheidsschoeisel duidelijk onderscheid tussen de werkzaamheden die worden uitgevoerd. Vaak is er een combinatie van verzorging en vervolgens het berijden van het paard.
- Gebruik tijdens verzorgen, uitmesten en intern transport goed passende werkschoenen of veiligheidsschoenen. Gebruik in zeer vochtige stallen stevige rubberen laarzen, die zijn voorzien van een veiligheidsneus.

Wat u verder moet weten.

In verband met de veiligheid zijn in het handboek "Veilig paardrijden" regels opgenomen over het gebruik van het juiste schoeisel tijdens het rijden. Ruiters zijn verplicht rijlaarzen of jodphurs te dragen, of stevige schoenen met een gladde doorlopende zool met hak en gladde bovenkant in combinatie met chaps. Schoenen moeten ruim in de stijgbeugel passen. Draag daarom geen schoenen met haakjes waarom de veters gaan. De schoen kan namelijk vast blijven zitten in de stijgbeugel. Daarnaast is het gebruik van veiligheidsstijgbeugels aan te bevelen.

Voorbeeld van een goede praktijk is deze veiligheidsschoen/jodhpur. Deze schoen is waterdicht en voorzien van een stalen neus.

Foto: Jodphur (Foto Ariat)

Zolders en verdiepingsvloeren

Inhoudsopgave

↗ Wat is de gewenste situatie?
↗ Maatregelen
↗ Checklist
↗ Toelichting op de maatregelen

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

Geactualiseerd en goedgekeurd door de NLA, Oktober 2024

Zolders en verdiepingsvloeren zijn verhoogde gebieden waar spullen worden geplaatst en waar mensen af en toe komen, bijvoorbeeld voor inspecties, opslag van stro en onderhoud van installaties. Als zolders en verdiepingsvloeren zonder voldoende bescherming worden betreden, bestaat het risico op vallen met mogelijk ernstig of zelfs dodelijk letsel.

Wat is de gewenste situatie?

-

✓
- Valgevaar bij het betreden van zolders en verdiepingsvloeren wordt voorkomen.
- De afscherming voldoet aan de veiligheidseisen.
- De medewerkers zijn geïnstrueerd.
- De leiding houdt toezicht op naleving van gemaakte afspraken.

Maatregelen

→ Voorkom dat medewerkers op zolders of verdiepingsvloeren komen door geen materiaal op de zolders te plaatsen;

→ Als deze ruimtes toch dienen als opslag, plaats dan materialen op pallets of in kisten, zodat deze met een heftruck of verreiker op en af kunnen worden gezet, waardoor medewerkers niet zelf de zolder op hoeven.

→ Als medewerkers (toch) op de zolder of verdiepingsvloer moeten komen, zorg er dan voor passende afscherming en zorg voor een veilige toegang tot de zolder.

→ Overweeg een deel van de afscherming verplaatsbaar/verschuifbaar te maken als er ook spullen met de heftruck of verreiker op en van de zolder worden gezet.

→ Maak afspraken over het veilig werken op- en betreden van zolders en verdiepingsvloeren. Leg deze afspraken vast en houd toezicht hierop.

Checklist

- [ ] Ben je bevoegd bent om de zolder te betreden en heb je instructie gehad, zie arbocatalogus Ladders en verplaatsbare trappen (*nog niet beschikbaar!*) en Instructie Werken met een ladder.
- [ ] Heb je eventuele hoogtevrees bij je leidinggevende gemeld?
- [ ] Maak je gebruik van de vaste trap of anders van een goed geborgde ladder?
- [ ] Check je de trap, ladder en afscherming op gebreken?
- [ ] Zorg je ervoor dat een verplaatsbaar hekwerk altijd wordt teruggeplaatst?

Toelichting op de maatregelen

Zolders en verdiepingsvloeren

- Houd in de ontwerpfase rekening met het voorkomen van valgevaar, door geen zolders te plaatsen, of door dichte wanden te plaatsen.
- Als het noodzakelijk is om zolders te betreden (voor bijvoorbeeld het plaatsen of ophalen van materiaal, opslag van stro en onderhoud van installaties), doe dit dan op minstens 4 meter van de rand. In dit geval is randbeveiliging niet vereist.

Afscherming

- Als de afstand tot de rand maar tot 2 meter kan worden beperkt, dan is afzetten met bijvoorbeeld een waarschuwingslint, -ketting of -schraag op 2 meter afstand van de rand voldoende.
- Plaats een stevig hekwerk als mensen (ook) dicht bij de rand moeten zijn. Dit hekwerk moet een stevige leuning hebben op minstens 1,0 meter boven de vloer (heuphoogte) en op ongeveer 55 cm een tussenregel (kniehoogte). Beperk openingen zodanig dat een kubus van 47 x 47 x 47 cm er niet doorheen kan.
- Op de werkvloer moet een schoprand of kantplank van minimaal 15 cm aanwezig zijn zodat er geen materiaal naar beneden kan vallen. Als uitsteeksels het aansluiten verhinderen, is hierop een afwijking van 15 cm toegestaan. Neem maatregelen om te voorkomen dat voorwerpen door de openingen vallen of rollen.
- Zorg dat werkvloeren altijd gesloten zijn. Kleine openingen zijn toegestaan, bijvoorbeeld voor stroomdraden, maar die mogen een kubus van 8 cm niet kunnen doorlaten.
- Plaats een vaste trap met leuning om toegang te krijgen tot de ruimte. Wordt de ruimte zeer incidenteel betreden dan kan gebruik worden gemaakt van een ladder. (zie arbocatalogustekst Ladders en verplaatsbare trappen).
- Zorg voor een verplaatsbaar/verschuifbaar deel van de afscherming, als er ook spullen met de heftruck of verreiker op- en van de zolder worden gezet.

Foto Zolder met afscherming en open zolder

Afspraken en toezicht

- Maak schriftelijke afspraken over wie bevoegd is zolders te betreden en over het terugplaatsen van de verplaatsbare afscherming.
- Zorg voor toezicht op de gemaakte afspraken en evalueer de afspraken regelmatig.

Bijzondere groepen

Jongeren, Zwangeren, Anderstaligen	Er gelden geen specifieke aanvullende maatregelen voor bijzondere groepen

Zoönosen

Inhoudsopgave

- Wat is de gewenste situatie?
- Maatregelen
- Toelichting op de maatregelen
- Checklist
- Wat je verder nog moet weten
- Toetsing Arbeidsinspectie
- Meer informatie

Goedgekeurd door Sociale Partners

Getoetst door Nederlandse Arbeidsinspectie

Er kunnen op veehouderijen infectieziektes van dier op mens overgaan (zoönosen). Een klein deel van de infectieziekten van dieren is besmettelijk voor de mens. Zoönotische ziekteverwekkers kunnen van dieren op mensen worden overgedragen via direct contact, via een gastheer (bijvoorbeeld mug of teek) of via voedsel, water of lucht. Enkele voorbeelden van zoönosen zijn Salmonella, Q-koorts, aviare influenza, Streptococcus Suis en MRSA. Een aantal dierziekten is aangewezen als meldingsplichtig en een aantal daarnaast ook als bestrijdingsplichtig.

De inzet in de arbocatalogus is op de eerste plaats om infectieziektes bij dieren te voorkomen. Mocht er vervolgens toch sprake zijn van een infectieziekte onder de dieren dan is het belangrijk om te voorkomen dat de ziekte overspringt op de mens. Gesloten bedrijfsvoering en preventieve vaccinaties spelen een belangrijke rol in de beheersbaarheid. Het gebruik van diergeneesmiddelen is aan steeds striktere eisen gebonden om te voorkomen dat deze middelen bij consumptie de mens kunnen bereiken.

Let op: Indien een specifieke zoönose zich voordoet met kans op uitbraak, zijn er protocollen en draaiboeken van de NVWA met afspraken die gevolgd moeten worden.

Wat is de gewenste situatie?

- De paardenhouder doet er alles aan om blootstelling te voorkomen die tot een zoönose kan leiden. Op het bedrijf wordt hygiënisch gewerkt en iedereen die met zieke (besmette) dieren in aanraking komt, kent de risico’s van zoönosen en weet hoe hiermee om te gaan.

Maatregelen

- Werk met dieren met een hoge gezondheidsstatus.
- Zorg indien mogelijk voor een gesloten bedrijfsvoering (zo min mogelijk aanvoer van dieren van verschillende bedrijven).
- Zorg indien mogelijk voor preventieve vaccinaties.
- Controleer de dieren regelmatig op zoönosen.
- Werk met een vaste dierenarts.

- Bestrijd ongedierte om overdracht te voorkomen.
- Vermijd zoveel mogelijk direct contact tussen dieren en medewerkers en erfbezoekers.
- Het aantal werknemers dat gevaar loopt aan zoönosen te worden blootgesteld is niet groter dan voor het verrichten van de arbeid strikt noodzakelijk is;
- Zorg voor een goede bedrijfshygiëne, ontwikkel protocollen over hygiëne en geef werknemers aantoonbare voorlichting en instructies; handen wassen voor het eten en bij het verlaten van het bedrijf.
- Ventileer de stal.
- Stel instructies op voor medewerkers en erfbezoekers over hygiëne; douchen, handen wassen, omkleden, schoenen wisselen, waar wel en waar geen toegang, e.d.
- Geef werknemers herhaaldelijk voorlichting: over de mogelijke gevaren voor de gezondheid, de te treffen voorzorgsmaatregelen die op het bedrijf van toepassing zijn en de bestaande hygiënische voorschriften en het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen. Neem in geval van twijfel contact op met de vaste dierenarts, bedrijfsarts en/of huisarts.
- Voorzie medewerkers van de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen. Zie hieronder in de toelichting bij "persoonlijke beschermingsmiddelen".

Toelichting op de maatregelen

Algemeen

- Voer een bedrijfsbeleid gericht op hygiënisch werken. Hierin wordt periodiek voorlichting en instructie gegeven over de risico's en hoe ermee om te gaan aan de werknemers, stagiaires en erfbezoekers.

Bij ziekte werknemer

- In geval van ziekte bij een werknemer: die mogelijkerwijs door een zoönose is ontstaan, laat hem contact opnemen met de bedrijfsarts met een vermelding dat hij contact heeft gehad met dieren.

Persoonlijke beschermingsmiddelen

- Gebruik bij geboortes en verwerpen nitril of vinyl handschoenen en waar nodig een gelaatsmasker. Bijvoorbeeld bij de kans op opspattend vruchtwater.
- Bij schoonspuiten van de stal met de hogedrukspuit wordt adembescherming FFP3 en oogbescherming gedragen.
- Zorg dat men de handen kan wassen na contact met dieren en mest. Handen afdrogen met wegwerp handdoek. Geef een handen was instructie.
- Zorg voor EHBO-materiaal zodat wondjes verzorgd kunnen worden.
- Laat besmette kleding en laarzen achter op het bedrijf. Was de bedrijfskleding op het bedrijf apart van privé kleding.
- Wissel van schoenen of borstel schoenen schoon bij vertrek van het bedrijf.
- Raak geen dode of zieke dieren aan zonder het dragen van sluitende kleding en nitril of vinyl handschoenen.

Checklist

- [ ] De pluimveehouder heeft protocollen opgesteld over hygiënisch werken. Zoals handen wassen, omkleden bij vertrek en dergelijke.
- [ ] Werknemers gaan naar een voorlichting of instructie die de werkgever periodiek geeft. Dit is verplicht.
- [ ] Was de handen conform protocol; Was handen voor eten, drinken en roken en beëindiging van werkzaamheden Eet niet in stallen.
- [ ] Gebruik schone handdoeken.
- [ ] Was een wondje goed uit met water (en zeep) en ontsmet met alcohol (70%) of jodium. Dek het wondje af met pleister of verband.
- [ ] Ga bij gezondheidsklachten naar de huisarts of bedrijfsarts.

Wat je verder nog moet weten

- Hanteer bij uitbraken van dierziekten de protocollen van het ministerie en NVWA en GGD.

Medewerkers die een groter risico lopen:

- Zwangere medewerkers
  - Sommige zoönosen zoals toxoplasmose en leptospirose zijn schadelijk voor zwangere en/of het ongeboren kind. Zorg dat werknemers en stagiaires zich zo snel mogelijk melden als ze zwanger zijn.
  - Zwangere medewerkers zijn gevoelig voor ziektekiemen. Contact met dieren dient weloverwogen te gebeuren.
  - Laat zwangere medewerkers geen hokken/stallen uitmesten of een stal schoonspuiten met een hogedrukspuit.
  - Laat zwangere medewerkers geen bedrijfskleding wassen.
  - Laat zwangere medewerkers geen hulp bij de geboorte van dieren, zieke dieren en/of aborterende dieren geven.
  - Laat zwangere medewerkers contact met dragende dieren vermijden.
  - Zie ook het onderwerp "Zwangerschap en Arbeid".
- Anderstaligen
  - Instrueer anderstalige medewerkers aantoonbaar en in begrijpelijke taal over de gevaren voor de gezondheid. Check of men de instructie begrepen heeft.
- Jeugdigen
  - Geef extra aandacht aan de instructie van kinderen en jeugdigen tot en met 17 jaar over de gevaren voor de gezondheid.

Toetsing Arbeidsinspectie

Dit onderwerp in de Arbocatalogus is op 21-10-2022 positief getoetst door de arbeidsinspectie op de volgende artikelen uit het Arbobesluit:

- Biologische agentia: 4.87a
- Persoonlijke beschermingsmiddelen: 8.3

Meer informatie

- Bijlage 2 Handen was instructie
- Kennissysteem Infectieziekten en Arbeid
- Gezondheidsdienst voor dieren
- Arbocatalogustekst over Diergeneesmiddelen

ZZP'ers

Inhoudsopgave

Maatregelen
Toelichting op de maatregelen

Goedgekeurd door Sociale Partners

Informatie stuk, goedgekeurd door Sociale Partners, Februari 2025

Als werkgever kun je zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) (ook wel freelancers of collega ondernemers genoemd) inhuren voor bepaalde werkzaamheden. In veel situaties heeft de inlenende werkgever (ofwel de opdrachtgever) bij een ZZP’er met dezelfde arboregels te maken als bij een vaste medewerker. Alleen als de ZZP’er niet onder gezag van de opdrachtgever werkt, dan zijn de regels anders. Dat is bijvoorbeeld het geval als de ZZP’er zelfstandig eigen werkzaamheden uitvoert, zoals glazenwassen of onderhoud plegen. NB. Deze tekst gaat alleen over de arbo-aspecten bij het inschakelen van ZZP’ers. Voor de belastingdienst gelden weer heel andere criteria of iemand als ZZP’er wordt gezien.

Maatregelen

- Als er sprake is van werken onder gezag, pas dan voor zzp’ers dezelfde regels toe als voor werknemers in loondienst.

- Als de ZZP’er zelfstandig en niet onder het gezag van de opdrachtgever werkt, leg dan afspraken over gezond en veilig werken vast, bijvoorbeeld in een opdrachtovereenkomst.

Toelichting op de maatregelen

Werkzaamheden onder gezag:

- Er is sprake van gezag wanneer de opdrachtgever het recht heeft om toezicht uit te oefenen, leiding te geven, of door aanwijzingen of instructies de taakuitvoering voor te schrijven én dat de werknemer verplicht is dit te aanvaarden. In de praktijk zijn door deze omschrijving veel ZZP’ers voor de Arbowet te zien als ‘werknemer’.
- De opdrachtgever is verantwoordelijk voor veilige en gezonde werkomstandigheden van de ZZP’er en ook voor arbo voorlichting, instructie en toezicht. Pas dezelfde regels toe als voor werknemers in loondienst.

Zelfstandige werkzaamheden, niet onder gezag van de opdrachtgever:

- Leg afspraken over veiligheids- en gezondheidsrisico’s vast in de opdrachtovereenkomst
- Benoem in de opdrachtovereenkomst specifieke omstandigheden die risico’s met zich meebrengen en welke maatregelen hiervoor nodig zijn en wie deze maatregelen neemt.
- Ook bij de kleine klusjes met alleen maar een mondelinge opdrachtverlening moet de opdrachtgever met de ZZP’er de veiligheid bij de uitvoering van de werkzaamheden bespreken.

- Eis zo nodig een specifiek certificaat of opleiding (bijvoorbeeld trekker rijbewijs of andere opleiding).
- Als de zzp’er eigen materieel gebruikt, eis dan een aantoonbare keuring niet ouder dan 1 jaar en controleer dit ook.
- Grijp in als de zzp’er op een ongezonde of onveilige manier werkzaamheden uitvoert
- Wijs de zzp’er op de voorschriften en risico's binnen het bedrijf, denk hierbij ook aan:
  - Geef voldoende informatie over de mogelijke gevaren voor derden. Derden kunnen ook omstanders en bezoekers zijn, ook deze mogen geen schade of letsel oplopen door de werkzaamheden van de zzp'er.
  - Bij werkzaamheden waarbij andere personen in de omgeving werken is afstemming met hen over de veiligheidsmaatregelen nodig.
  - Weet voorafgaand aan de werkzaamheden welke tijdelijke verkeersmaatregelen getroffen moeten worden.

Wat je verder nog moet weten

- Als opdrachtgever is het raadzaam om de gemaakte afspraken aantoonbaar te maken. Dit voorkomt onduidelijkheden en als er iets gebeurt dan is aantoonbaar wat afgesproken is.
- Bij werken met derden wordt onderscheid gemaakt tussen het werken met zelfstandigen, uitzendkrachten, payrolling en contracting. Dit onderwerp gaat alleen over het werken met zzp'ers.

Meer informatie

- Zelfstandige ondernemers zonder personeel (zzp) | Arboportaal
- Checklist Veilige arbeidsomstandigheden voor zzp’ers | Richtlijn | Arboportaal